

GÁNT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.
Munkaközi anyag

TARTALOMJEGYZÉK

1. Köszöntő
2. Gánt bemutatása - *általános településkép, településkarakter*
3. Örökségünk – *a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők*
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Gánt - Falusias lakóterület
Gánt – Bányatelep –Különleges bányaterület
Gánt- Gránás – Mezőgazdasági kertes terület
Kőhányás – Falusias lakóterület
Vérteskozma –Falusias lakóterület
Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások - *építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója (utcák, terek, közparkok, közterek)*

Telepítés
Terepalakítás
Magasság
Tetőhajlásszög
Tetőforma
Szín
Tornácok
Ajtók, Ablakok
Homlokzatképzés, anyaghasználat
Részletek
Kerítések
Kertek
Utcák, terek
Közparkok, közkertek

6. Jó példák bemutatása - *épületek, építészeti részletek, kerítések, kertek, zöldterületek kialakítása*
7. Jó példák bemutatása - *sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések*
8. Beépítési vázlatok

GÁNT
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.
Munkaközi anyag

Tisztelt Gánti Polgárok!

Kedves Látogató!

Gánt Településképi Arculati Kézikönyvét tartja a kezében, melyet 2017 nyarán a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény által előírt módon közösen alkottunk meg mi, Gánton élők.

Mind a lakóházak, mind tágabb értelemben vett lakókörnyezetünk, a falu képének esztétikai minősége nagymértékben hozzájárulnak életszínvonalunk emeléséhez. A kézikönyv célja, hogy saját magunknak és leendő lakosainknak iránymutatásul szolgáljon a jövőbeni építkezésekhez. Ennek egyik eszköze, hogy községünk az általunk nagyra becsült természeti, építészeti és településképi értékeit méltó módon megőrizni utókor számára. A kézikönyv megalkotásakor ezért fontosnak tartottuk, hogy nyitott szemmel vizsgálódva a falunkban összegezzük azokat az értékeket, karakteres jegyeket, apró szép részleteket, melyekre építve a jövőbeni építési tevékenységekkel kapcsolatos elvárásokat meg tudjuk fogalmazni. Olvassák ezt a kézikönyvet annak tudatában, hogy ez nem egy lezárt mű, hanem egy jövőben is szabadon megújítható, bővíthető dokumentum.

Szeretném megköszönni az arculati kézikönyv összeállításában véleményükkel, javaslatukkal közreműködő polgárok, civil szervezetek, szakemberek munkáját.

Az további közös munka reményében üdvözlettel,

Spergelné Rádl Ibolya
Polgármester

GÁNT BEMUTATÁSA

2

Általános településkép és településkarakter

Gánt, ez a magyar, tót és német nemzetiségi gyökerekkel rendelkező, mindössze 825 fős falu "a Vértes - hegység déli szélén, annak egyik bájos zugában rejtőzik Zámolytól északra, Csákberénytől keletre, Csákvártól nyugatra" írja Károly János Fejér Vármegye Története című munkájában. Az erdőkkel körülvett terület 24 km-re található Székesfehérvártól.

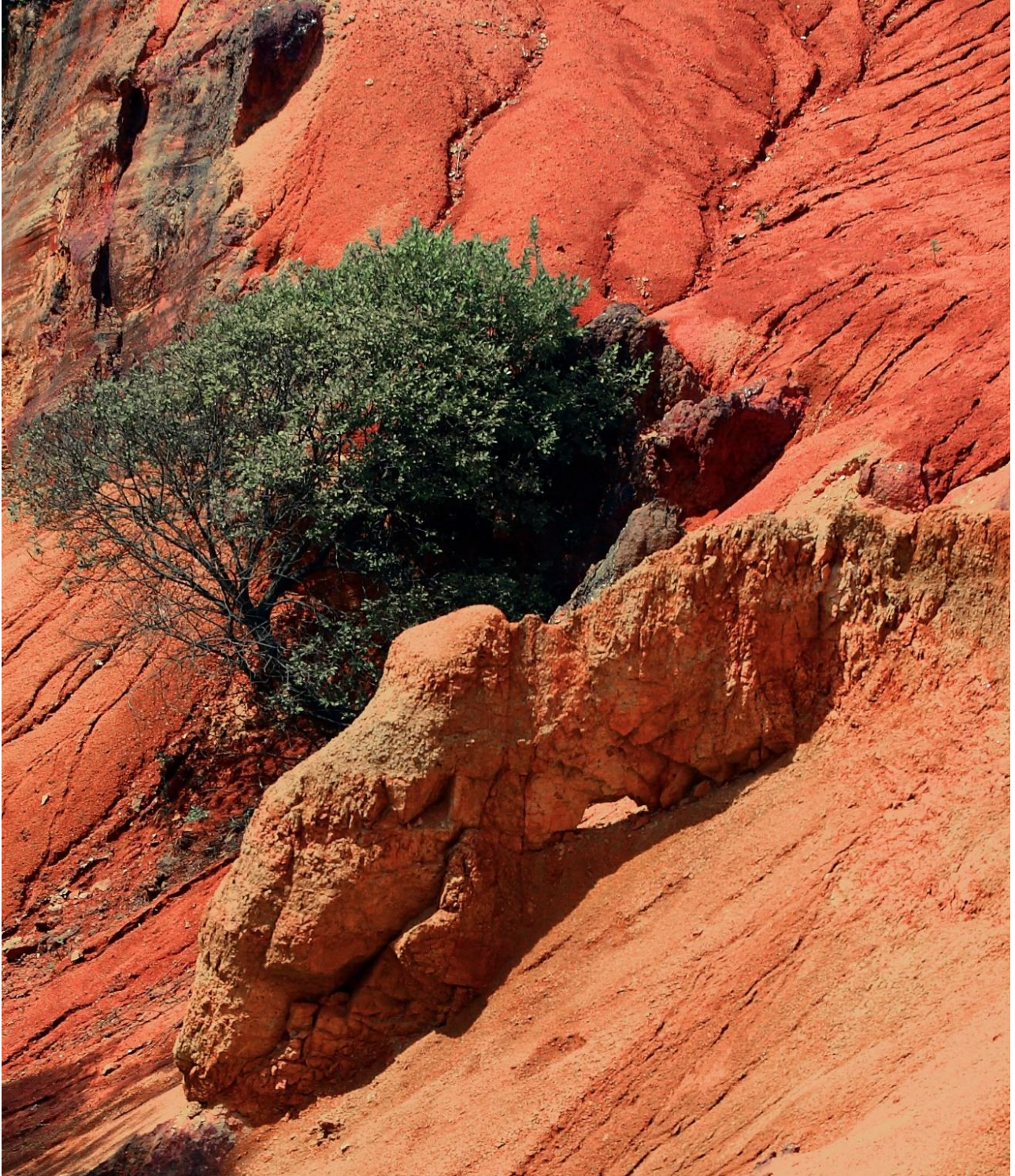
Gántot először az az 1193-as okirat említi, melyben III. Béla király a székesfehérvári keresztes lovagok javadalmi közé sorolja a területet, ahol a falu fekszik. A török korban Gánt közel esett a Királyi Magyarország és a Török Hódoltság határához, megszenvedve így a Habsburgok és az törökök közötti határvillongásokat. A törökök kiűzését követően a XVIII. században telepítettek be a szlovák, majd a német lakosságot. A település újkori fejlődésében fontos szerepet játszott a XX. század elején itt felfedezett bauxit. Az 1926-ban megnyílt bauxitbánya egészen 1988-ig üzemelt. A második világháború után a németajkú lakosságot kitelepítették Gántról. A település máig ápolja német múltjának hagyományait.

Közigazgatásilag Gánthoz tartoznak a Vértes által itt körülölelt néhány utcás kis falvak, így Vérteskozma, Kőhányás, Bányatelep és Gránás füzére. Gránástól Vérteskozmaig haladva az ide látogatók szebbnél szebb, hagyományos küllemüket máig őrző, természetes környezetükhöz harmonikusan illeszkedő parasztházakat találhatnak.

Gánt környékén az erdők és hegyek közvetlen közelsége miatt komoly hagyománya van a természetjárásnak. A Haraszt-hegyi tanösvény, a várgesztesi és oroslánkői vár, valamint a földöntúli benyomást keltő Bauxitföldtani Park számos kirándulót vonz minden évben. A természeti értékekben bővelkedő tájba szervesen illeszkedő kisebb házcsoportok alkotta települést egyszerre jellemzi az értékek különfélesége és harmóniája. Vérteskozma kőkerítéssel körbevett fehér házai, a barátságos Kis Szent Teréz Kápolna Kőhányáson, Gánt és Gránás tágas zöld területei és parasztportái mind különleges értékkel bírnak úgy az itt élők, ahogy az erre látogatók szemében is.

Gánt a Vértes Tájvédelmi Körzet területén terül el. Időjárását a hegyvidékein klíma jellemzi, mi szerint a nyár hűvös, a tél fagyos, jellemzője az északnyugati szél. A csapadék karsztvíz formájában raktározódik. A Vértes hegységi földtani felépítése szerint földolomitra épül, amit bauxit réteg fed. A felszínt mélytengeri üledék borítja. A természeti adottságok és egyéb további kutatások alapján Gánt Magyarország első, Európában is ismert bauxitlelőhelyévé vált.

Gánt-Bányatelep

Gánt előterében Székesfehérvár irányából a hajdani Bauxitbányászati Tröszt épületeiben található a 258 férőhelyes Fejér megyei Ápoló - Gondozó Otthon, a megye legnagyobb intézete, amely a környék legnagyobb foglalkoztatást biztosító intézménye.

Itt került megépítésre Szép Jelen Alapítvány által a "Fecske Palota", amely sérült és mozgáskorlátozott gyermekek üdültetését biztosítja.

A felhagyott bauxit bánya helyén kialakításra került az Európában is egyedül álló geodéziai park, és a bauxit bányászat emlékére állított Balás Jenő Bányamúzeum. A bányatelep tőszomszédságában működik a DOLOMIT Kőbányászati Kft, amely nagy mennyiségben termel építési alapanyagot. A két cég jelentős mértékben hozzájárul a község fenntartásához, fejlesztéséhez és munkalehetőség biztosításához.

Gánt-Gránás

Gánt-Gránás eredetileg is Gánt közigazgatási területéhez tartozott, az ingatlantulajdonosok szőlő és gyümölcsstermesztéssel foglalkoztak. Jelenleg csak néhány telken fedezhető fel szőlőültetvény, a többit kiirtották, ma már inkább üdülőtelkeknek használják. A településrész völgyben helyezkedik el, villany és ivóvízhálózattal rendelkezik. Minden év augusztus 20-án van a Gránási búcsú, amelyet a fészületből, oltárból és haranglábból álló imahelyen tartják meg. A kilátódombon zászlót és kopjafát helyeztek el, mely a háború alatt kitelepített lakosoknak állít emléket.

Kápolnapuszta

A Vértes hegységben, Gánttól északra fekszik Kápolnapuszta. Az 1790-es években a pusztán 16 ház állt a hívek száma pedig 101 fő volt. 1930-ban Kápolna 62 főt számlált. Kápolna sorsa 1945 március 15-én megpecsételődött. A 2. ukrán front felderítő zászlóalja miközben a megye északi része felé nyomult, elfoglalta Kápolna pusztát, és az ott talált férfiakat agyonlőtték.

Akkoriban 20 család élt itt a hegyek közt, szinte elzárta a világtól. Az 50-es években az itt maradt 4-5 család Gántra vagy a szomszédos községekbe költözött. Az elhagyott házakat lebontották. 1980-ig egyedül 1 személy élt Kápolnán, ma már senki sem. Egyedül a temető néhány sírja és a túlélők őrzik az itteniek emlékét.

Kőhányás (puszta)

A József-kori népszámlálás alkalmával 68-an lakták a területet. Keresetüket napszám mellett favágással egészítették ki. 1818-ban a kozmai vezetéssel iskola működött. A birtok mellett vezetett az Esterházy család két birtokközpontját, Csákvárt és Majkot összekötő út. Az út azonban nem volt forgalmas, így mint kereskedelmi központ nem jöhetett szóba. Az útvonalat 1925-ben országúttá építették. Kőhányáson alig van állandó lakos, a meglévő házakat hétvégi tartózkodásra és üdülésre használják. Az út mellett található az Esterházy kápolna és a turistaház.

Vérteskozma

Korábban Cusma, Kis-Kozma alakban fordult elő, Kosma személynévből származik. Később, 1908-ban kapta meg a Vértes előtagot. A Gesztesi Vár tartozékaként először 1300-ban említik, mint katonai szálláshelyet. A török időkben gróf Esterházy Miklósnak voltak itt birtokai. Esterházy Antal a XVIII század elején volt itt birtokos, akinek birtokait a Rákóczy szabadságharcban való részvétele miatt elkobozta az Udvar. A területet korábban Csákváriak, majd pákozdiak bérelték. 1744-ben gróf Esterházy József Kozma lakóhelyeit a németeknek adományozta. Az első német telepesek 1731-ben érkeztek Bajorországból Kozmára. A templomot Kosma és Damián (magyarosan Kozma és Damján) szentek tiszteletére ajánlották fel. Eredetileg az utca jobb és bal oldalán, fekete alapon, fehére meszelt házak álltak a tetőn szalmaborítással. A körülmények kedvezőtlenek voltak: a közlekedés nem volt megoldott, nem volt lehetőség a terjeszkedésre, így sokan elvándoroltak. Az addig önálló községek, Kozma és Kőhányás Gánthoz lettek csatolva. 1946-ban Gánthoz hasonlóan került sor a kitelepítésre. A háborús éveket követően gyakorlatilag kihalt, csupán néhány őslakos maradt. Vérteskozma természetvédelmi területen fekszik. A falu ma üdülőfaló, ahol Községvédő Egyesület működik a hagyományos falukép megőrzése érdekében. Kozma hagyományos falusias település, ahol az évente megrendezett búcsú keretében neves művészek adnak műsort a templomban. 1992-ben emelték a kitelepítettek emléket őrző emlékművet. Kozma és környéke Ökoturizmusra, kerékpározásra, vadászatra alkalmas terület. Egy 12 férőhelyes turistaház és külön vadászház várja az ideérkezőket. Egyéni igényeknek megfelelően további szálláslehetőség is igényelhető.

Vérteskozma területi védelem alá vonása javasolt, megtartva a meglévő örökségvédelmi értékeket és helyi védelmeket.

„a háború előtt Kozmán 3 erdész élt családjukkal: Weidinger István (főerdész), Sóváradi József és Kovács Ferenc. A többi lakos mind német ajkú, de magyarul is beszélő sváb család. Igen becsületes, szorgalmas, dolgos emberek. Tátott szájjal bámultam vasárnaponként a gyönyörű nagylányokat, akik szépen felöltözve kart karba öltve sétáltak végig a falun, vidáman énekeltek és nevettek. Ez volt a délutáni szórakozásuk. Háború előtt kijártak az alsó faluvégi dombok közé, ott énekeltek és körjátékot játszottak. (Ég a kunyhó ropog a nád..., és a Kis Komárom-Nagy Komárom...)”

Cserna Lászlóné, született Kovács Gizella Ráckeresztúrról emlékirata
Vérteskozma története napjainkig című településismertető könyv 2011.

1955

1964

Új építésű lakóház Vérteskozmán (549 hrsz)

ÖRÖKSÉGÜNK

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Gánt története

Gánt története összekapcsolódik a környező Kápolna, Vérteskozma és Kőhányás történetével. A Gánt elnevezés arra utal, hogy a helység hajdan egy Gan nevű személy birtokában volt. Néhány felfogás szerint a helynév szláv eredetű, de jelentheti a közép felnémet "sziklagörgeteget" is. Gánt első megemlítése 1193-ból, III. Béla oklevelében olvasható. Ebben az időben a terület Székesfehérvári illetőségű német keresztes lovagok birtokában volt. Később teljes egészében a székesfehérváriak fennhatósága alá került. A török időkben nem rendelkezünk adatokkal. 1662-ben a csókakői Nádasdy gróf Urbáriumában lakatlan pusztaként szerepel. Gánt birtoka a Habsburgok és a törökök közt zajló határ menti harcok következtében elnéptelenedett. 1691-ben Gánt és Kápolna I. Lipót magyar király ajándékoklevelében báró Hochburg János főhadiszállítóhoz került. A bérmalevelekben szereplő szlovák családnevek alapján feltételezhető, hogy a németek előtt itt közel 1740-óta szénégetéssel foglalkozó szlovák telepések éltek. 1757 május 20.-án gróf Lamberg Antal aláírta az első 93 német telepessel a betelepítési szerződést.

A telepesek a birtokon két évig adómentességet élveztek. Bizonyosra vehető, hogy a német telepesek Alsó-Ausztriából, Bajorországból és Svábföldről származnak, mivel Gánton délnémet nyelvjárással beszélnek. A település Csákberény leányegyháza lett. Mivel Gánt és Kápolna 1778-ban 200 katolikust, számlát, Lamberg Ferenc gróf még ebben az évben templomot épített, melyet október 20.-án Szent Vendel, nyájak és pásztorok védőszentjének szenteltek. A régi templom és a fából készült harangláb a falu központjában, a mai sportpálya helyén állt. 1783-ban Gánt önállóvá vált, a protestáns szlovákok elköltözése után csak németül folyt az Istentisztelet. A mai Szent Vendel nagytemplom 1839-1841 között épült. A parókia alapításával egy időben megépült az iskola. A mostani Általános iskola 1936-ban épült. A falu mai képe az 1860-as évekhez hasonlít: az utca mindkét oldalán szalagtelkes házak állnak, tőlük északra pedig az erdőség. Az erdők uradalmi birtokhoz tartoztak, a szántóföldek pedig a község birtokát képezték. Gántnak nem volt terjeszkedési lehetősége és megélhetőségi gondokkal küszködött.

Megváltást jelentett a falu számára, amikor 1926-ban megnyílt a bauxitbánya jó kereseti lehetőséget teremtve az itt élők számára. A parasztok ugyanis arra kényszerültek, hogy a szomszédos községben földet vásároljanak. Sokan nagyobb városokba költöztek annak reményében, hogy gyári munkásként munkához jutnak. 1926-ban került sor a 140 férőhelyes munkáslaktanya kiépítésére Gánt - Bányatelepen. Itt 30 vízvezetékekkel, árammal ellátott egyszobás lakás állt a bányában dolgozók rendelkezésére. 1938-ban kultúrház, mozi, rendelő és iskola is működött. A bányában dolgozók száma a 30-as években meghaladta az 1000 főt. A népesség létszáma is rohamosan nőtt: 1930-ban a falu külterületeivel 1493 lakost számlált.

Időközben 1928-ban Gánt területe Vérteskozmaival és Kőhányással bővült. 1930-ban került sor az első gőzbagger üzembe helyezésére. A géppark segítségével a Gánti Bauxitbánya a világ eddig legjobban gépesített bányája lett. A gépesítés 1930-tól egészen a háború végéig fokozódott. 1939-ben a bányát hadiüzemmé nyilvánították. A növekedő termelés ellenére 1944-ben bánya munkaerő problémával küzdött a behívások miatt. A munkafeltételek romlása miatt a gépeket még ebben az évben leszerelték, és Bajorországba szállították.

Gánt frontvonalba került. 1944. december 26-án orosz katonák jöttek a faluba. A németek a Móri-árokban védekeztek. A front 1945. március 16-ig három hónapra a Gránás-hegyen megmerevedett. A munkáslaktanyát hadikórházzá alakították. Gánt lakosságát Vértesacsára és Válra telepítették. Lakhelyükre tíz héttel később térhetek vissza.

A háború után a termelés lassan növekedett. 1958-ban a bauxitbánya elvesztette önállóságát, és 1962. december 31-én bezárták. A magas önköltség miatt 1988-ban Bagoly hegyen került sor a bánya végleges bezárására. 1926 és 1988 között 13,6 millió tonna bauxit került kitermelésre.

A község a megye egyik legkisebb települése, amely ennek ellenére az elmúlt évtized során jelentős fejlődésen ment át. Megépítésre került a vízvezeték, gáz-telefon - szennyvízcsatorna, kábeltelevízió rendszer. Az utak szilárd burkolattal lettek ellátva, így a teljes infrastruktúra biztosított az itt lakók számára.

Az elmúlt évek során felújításra kerültek az intézmények - óvoda, általános iskola, orvosi rendelő. A templomtorony rézborítást kapott, a tetőszerkezet is megújult.

A községben az anyanyelv ápolásának hagyományai vannak. Az óvodában és az Általános iskolában német nyelvoktatás folyik, megalakult a német kisebbségi önkormányzat. 1973 óta működik a német nemzetiségi énekkar és tánccsoport. Az elmúlt években pedig fiatalokból álló fúvózenekar alakult.

Gánt községben biztosított a vadászatnak hódolók részére a sportvadászat, igen jelentős az erdei turizmus, melyhez biztosított a szállás lehetőség. A Gránás turistaházban és a falusi vendéglátóknál, továbbá a megépített és felújított vendéglátó egységekben biztosított a meleg konyhás és egyéb vendéglátás. Új színfoltja a községnek a megépült lovas centrum, ahol a minőségi lótenyésztésen túl, minden évben jelentős sportrendezvényt is tartanak, amely nagy vonzóerő a ló sportot kedvelők számára.

Gánt feladata a jövőben hogy a falusi turizmus esélyeit és feltételeit még aktívabban kiépítse. A rokonokon és barátokon kívül egyre gyakrabban látogatnak németországi turisták is Gántra. Mint vendéglátók mindenkinek kellemesen és pozitívan eltöltött gánti napokat kívánunk!

Műemlékeink

A Köhányáson található római katolikus kápolna és fa harangláb romantikus stílusban 1832-ben épült. Az út mellett szabadon álló, É-D-i tengelyű, félköríves szentélyzáródású, cserépfedésű nyeregtetős épület NY-i és a K-i homlokzatán három-három tengelyben lunetták nyílnak, melyeket a szentély részen is folytatódó falpillérsor választ el egymástól.

A főhomlokzat keretezett kapuzata felett körablak található. A korábban létező, a kápolna előtt állt fa harangláb Schlezák-féle haranggal a felmérés idején már nem állt ott.

Római Katolikus templomunk 1778-1779-ben épült Vérteskozmán, valószínűleg Fellner Jakab tervei alapján. Hozzáépítésére 1869-ban került sor. Vérteskozma utcáival szembeni dombon szabadon álló, egytornyos, gúlisakos egyenes szentélyzáródású, D-K-i oldalán sekrestyés épület. Tornya a homlokzat előtt áll, a harangszinten négy oldalra egyenes záródású ablakok nyílnak. D-K-i és É-NY-i homlokzatai három tengelyesek. A Vérteskozmán található római katolikus templom és a következő házak műemléki védettsége mellett Vérteskozma teljes területének területi védelem alá vonása javasolt.

Vérteskozma településrészen épült az oldalhatáron álló, előkertes, földszintes, nyújtott téglány alaprajzú, verandás, cserépfedésű kontyolt nyeregtetős lakóház. Utcafrontján két tengelyben zöld keretes ablakok díszítik a homlokzatot, kertjében pedig nyeregtetős melléképületek bújnak meg.

1843-ban épült a Vakolatarchitektúrás utcai homlokzattal rendelkező lakóház Vérteskozmán. Az oldalhatáron álló, előkertes, földszintes, nyújtott téglány alaprajzú, mellvéd nélküli verandás, cserépfedésű épület népi építészeti emlék. Utcafrontján két tengelyben ablakok díszítik a főhomlokzatot. A kertben nyeregtetős, vakolt melléképület található.

Gánt települése méltán büszke Vérteskozma településrészére. A mindössze egy utcából álló hagyományos épületrendszerű ékszerdoboz településképe kiemelkedő és példaértékű, utcaképe kiemelten védendő értéknek számít. Fennmaradása köszönhető a Vérteskozma és Környéke Községvédő Egyesület és a helyiek fáradhatatlan hagyományőrzésének és gondoskodásának.

Nevezetességeink

A mai Szent Vendel-nagytemplom 1839-1841 között épült Gánton. A parókia alapításával egy időben megépült a mögötte található iskola. A templom egy nagyon igényesen rendben tartott parkban jelöli ki a településközpontot.

A Szent Vendel templom jelöli ki a településközpontot. De ugyan ennyire fontos a körülötte elterülő, szépen gondozott park, mely az amúgyis festői tájba illeszkedő település zöld tüdejét képi. A patakkal, padokkal, igényes játszótérrel rendelkező kellemes környezet feledteti a pár méterre átmenő forgalom zavaró hatásait.

A helyiek példaértékű összefogásával nemrégiben került felújításra a kis gánti kápolna, amelyre gótikus betűkkel azt írták: Maria bitt' für uns. Az egyfülkés kápolnán belül található egy 80 centiméteres Mária-szobor, amelyet Forgács György restaurátor újított fel, s amelynek öltöztetéséről a helyiek 200 év óta folyamatosan gondoskodnak. A gántiak egyébként úgy emlékeznek, hogy a szobor Mórról származik, s egy bárónő ajándékeként került ide. Más viszont úgy véli, Ausztriából vagy Dél-Tirolból érkezett a Fejér megyei településre a festett alkotás.

Gánton 2 méter átmérőjű betongyűrűbe csobog a községi forrás vize, amely már kétszer is elapadt a történelem folyamán. Régen vályú itató volt. A forrás felett található Gánt jelenlegi címere.

A fehér vakolatú (3x3m) Mária kápolna homlokzata egy lakóház kerítésfalában folytatódik. Az egyfülkés épületen Szűz Mária 80 cm-es öltöztethető festett faszobra áll. Öltöztetéséről mintegy 200 esztendő óta folyamatosan gondoskodnak. Gánton úgy emlékeznek, hogy a szobor Mórról került ide egy bárónő ajándékként.

A 1,5 méter magas talapzaton álló, 1,5 m magas rézsobrot Gánt község önkormányzata állította a millenniumra 2000-ben.

Szent Vendel emlékhelyét és a hozzá tartozó közösségi teret a Vérteskozma határától nem messze, egy erdei út mellett találjuk

Az emlékművet a háborús áldozatok és kitelepítettek emlékére állította Gánt község Önkormányzata 1996-ban.

A kitelepítés 60. és a Bauxitbányászat 80. évfordulója alkalmából épített emlékmű. Középen kereszttel kétoldalt lecsiszolt kővel, amelyekbe a következő van belevésve:

*" Szerencse fel, szerencse fel
Ilyen a bányász élete
Glück auf! Glück auf
So erschallt Des Bergmanns Ruf.
A bauxitbányászat emlékére. "*

A Vértesi Natúrpark háborítatlan hegyei által körbevett faluban a bauxitbányászat befejezése óta a turizmusé a főszerep. A környezet, a nevezetes túraútvonalak, az egyedi és gazdag, változatos élővilága, ritka növény- és állatfajai, valamint különleges földtani és szép tájképi megjelenése teszi Gántot gyöngyszemmé. A faluba érkező turisták kedvelt szálláshelye a Gránás Turistaház. A műemlék jellegű épületben 60 fő számára nyílik egész évben szálláslehetőség.

A Vértes hegységben a kőzetanyag karsztosodásra kevésbé hajlamos, ezért csak kevés és kisméretű barlang alakult ki. A jelenleg nyilvántartott 72 más forrás szerint 104 barlang közül a legjelentősebb az Alba Regia Barlangkutató Csoport által feltárt Gánti-barlang, melynek össz hossza 149 m, inaktív forrásjárat-rendszer. Alapkőzete dolomit. Hivatalosan engedéllyel látogatható, nem lehet benne eltévedni, a könnyítés kedvéért létrákat szereltek fel. A második kis létránál körtúra tehető. Kb. 2 óra alatt bejárható, ha minden járatba benéz a látogató. Rendkívül szép cseppkőképződmények találhatóak benne. Érdekessége a finom sárgás por, ami a kőzeteken található.

A Herczog és fiai Kft tulajdonát képezi a falu végén lévő lovarda, mely évek óta színvonalas lóversenyek helyszíne.

1926 novemberében kezdődött meg a bauxit bányászat Gánton. A bauxitbánya lelőhelyét Taeger Henrik kutatásai alapján Balás Jenő székely származású bányamérnök fedezte fel. Balás Jenő irodája a jelenlegi Vértes vendéglőben volt, ma a helyiség emlékszobaként tekinthető meg. A Gánti bánya Európa leggazdagabb bauxitbányája volt. A bauxit bányát 1962. december 31-én bezárták, mellette ma múzeum működik.

A felhagyott kb. 127500 m² területű bányagödör, a hajdani bauxitbányászat egyik emléke, mely ma Bauxitföldtani Parkként üzemel. Az itt kialakított, 3,5 km-es tanösvényen 13 állomás van. A bányafal kb. 28 m magas, az alapkőzet (dolomit) színárnyalatai a különböző ásványok miatt a sárgástól egészen a lilás-pirosig terjednek. A mélyedésekben pionír növényzet nő.

*Megszülettünk hirtelen,
egyikünk se kérte.
Kérve kérünk szép jelen:
meg ne büntess érte"*
(Devecseri Gábor: Bikasirató)

Gánt-Gránásban áll egy 3 m magas terméskőből épített harangláb kb. 30cm átmérőjű bronz haranggal. A harangláb előtt áll egy 2,5 m magas feszület és a feszület előtt pedig egy lábon álló márvány oltár.

A Fecskepalota a családokban élő sérült személyek életfeltételeinek javítása, a sérült gyermekeket nevelő, felnőtteket gondozó családok és szakemberek támogatására jött létre 1991-ben.

Vérteskozmán a téglából rakott fehér vakolatú falazat. Rajta fából készült kereszt, melyen négyzet alakú rézből készült emléklap található. Felirata: *"Az elüldözöttek emlékezetére az ittélők- zur Erinnerung an die Vertriebenen die hier Lebenden."*

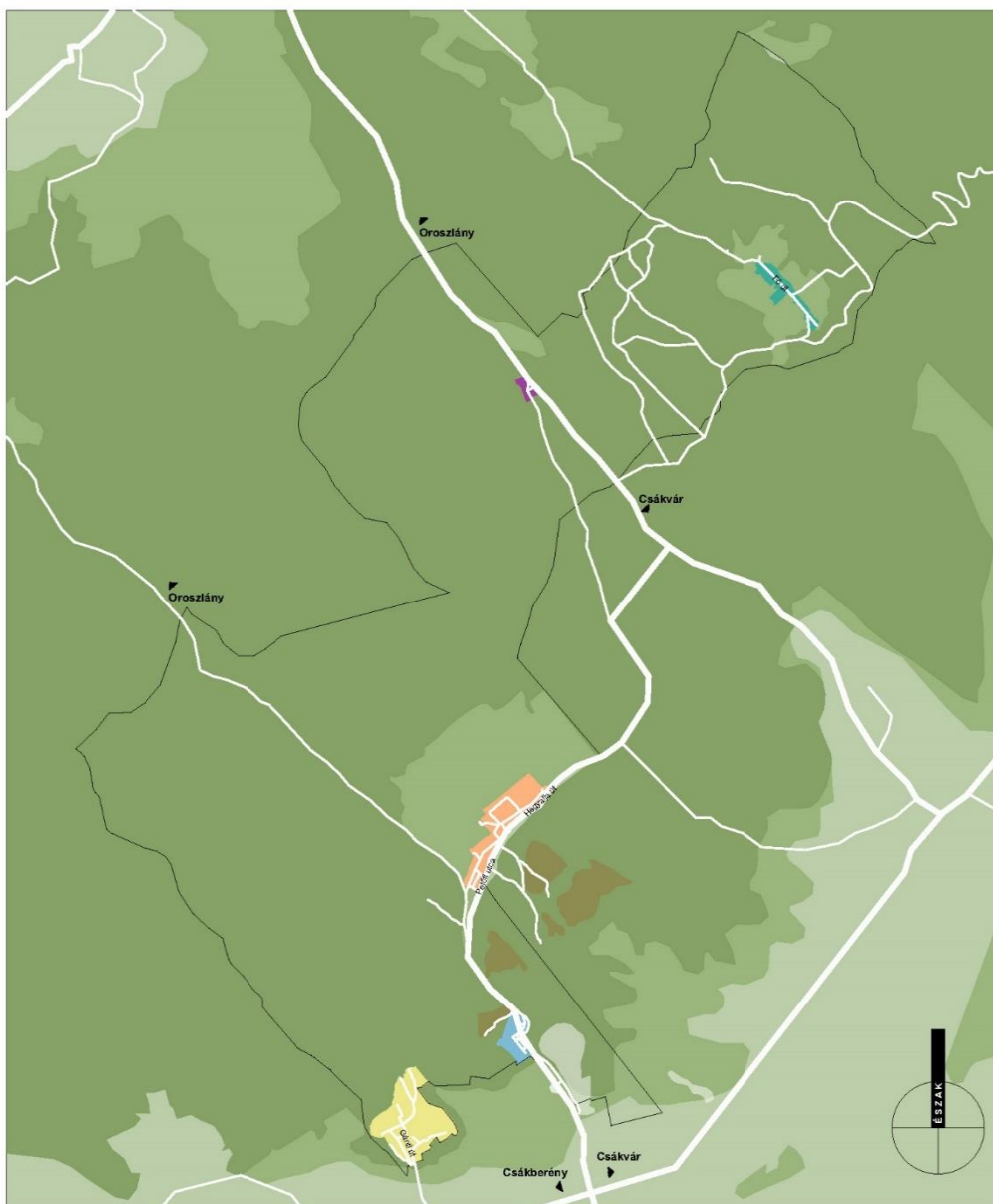

A sziklás dombok, erdők, bányák, szántók közé ékelődött, egymástól távol eső településrészek romantikus egységet alkotnak a festői tájban.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Területi lehatárolás

Gánt

eltérő karakterű településrészei

- Gánt - falusias lakóterület
- Gánt-Bányatelep - különleges bányaterület
- Gánt-Gránás - mezőgazdasági kertes terület
- Kőhányás - falusias lakóterület
- Vérteskozma - falusias lakóterület
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

Gánt- Falusias lakóterület

Gánt település közigazgatási határán belül a névadó Gánt település tekinthető a fő településrésznek, mely a hegyoldalban végigfutó útra szerveződött az idők során. A Petőfi utca - mely később Hegyalja útként folytatódik - bonyolítja le a Tatabánya-Székesfehérvár közötti hatalmas autós forgalmat. Ezen fő útra fűződik fel a településközpont a hosszan elterülő központi parkos területtel, illetve ezzel párhuzamosan futnak még kisebb utcák, melyeket keresztutcák kötnek össze. A településrész terjeszkedése az észak-nyugati irányban található termőföldek irányában lehetséges. Településképi szempontból kiegyensúlyozott területről beszélhetünk, az egyenletes telekosztás mellett az utcavonalra merőlegesen álló tetőgerincek is fokozzák egység érzetét.

Gánt-Bányatelep – Különleges bányaterület

A bányászat virágkorában épült épületcsokor ma megyei gondozó otthonként üzemel. A Fecskepalotát is magába ölelő településközponton túl húzódik a falusias, mindössze egy utcából álló terület. Házai gerince az utcával párhuzamos. Az utolsó utca üres parcellái várják az építő kedvű családokat. A szabályozás szerint ezen a területen oldalhatáron álló házakat lehet építeni.

Gánt-Gránás–Mezőgazdasági kertes terület

A valaha szőlőseiről híres településrész ma már inkább csak az üdülni vágyóknak biztosít pihentető környezetet kisebb hobbi ültetvényeivel. A hosszú parcellás rendszernek köszönhetően a távolból egy-egy kis nyeregtető fedezhető fel a lankák oldalában. A településrész szerkezete is a hosszú gazdasági telkek osztása révén alakult ki. Ezen a területen elsődleges, hogy a lankákon megfelelő szögben ériék a szőlőket a napsugarak.

Kőhányás (Puszt) - Falusias lakóterület

A Vértes szívében, a kacskaringós út mellett az erdőből hirtelen kitűnő településrészen inkább üdülésre alkalmas épületeket találunk, Kőhányásnak alig van állandó lakosa. Ettől függetlenül az építési hagyományokat fenntartva egy rendezett településrészen sétálhatunk, melynek kis épületei tele vannak értékes apró részletekkel is.

Vérteskozma - Falusias lakóterület

A kiemelt tájvédelmi környezetben élő Vérteskozma kialakult és fenntartott hagyományos falukép megőrzése fokozott figyelmet igényel. A falu XVIII. századi településformája 200 évig változatlan maradt. A XIX. század táján alakult ki a ma is jellemző falukép. Az egyutcás falucska a Vértes hegység védelmében a gesztesi vár közelében ösztönös „településtervezéssel” alakult ki. Az idetelepült parasztok és fakitermelők hamar rájöttek, hogy a lejtős völgyben az ÉK-i utcarészt érdemes teljes egészében beépíteni lakóházak megvilágítása érdekében. Az utca ÉNY-i oldalán futó patakocská és a mélyen fekvő, vízben gazdag területek a kertészet, a gyümölcsstermesztés számára voltak kedvezőbbek. Az ide ültetett jegenyefákat táplálta a feltörő forrásvíz, így az utca nyugati oldalát csak a falu elején és végén építették be. A beépítetlen oldal magaslatára épült a falu temploma és iskolája. A zárt közösségben élő német nemzetiségű lakosságnak volt köszönhető, hogy az eredeti településszerkezet és az ősi hagyományokat hordozó házak megmaradtak a mai napig. Az 1970-es évek elejétől a város lakói vásároltak itt ingatlantpihenőházként. Az ideérkező értelmiségiek elsősorban építészek voltak, akik megéreztek a hely varázsát és a szó szoros értelmében munkához láttak.

A falu újjászületése a meglévő épületek felújításával és újak építésével megkezdődött. Mind a 66 kozmai ház fésűs beépítési móddal, azonos tájolással, közel azonos nagyságban és alaprajzi kialakítással, az akkori igényeknek megfelelően, a közelben található építési anyagokból (fa, kő, agyagos föld, szalma, égetett mész, téglá) épültek. Az 50-60 cm vastag falak biztosították a megfelelő hőérzete, a ház nyáron hűvös, télen meleg volt. A tetőket korábban zsuppal, az 1930-as évektől uradalmi agyag- és betoncsereppel fedték. A házak fafűtésű cserépkályhával, rakott tűzhellyel, kemencével voltak fűthetők. A településen a többszöri tulajdonosváltást követően lassan beépültek a foghíjak és a mai napig tartanak a felújítások és átalakítások. Azonban minden átalakításnál és korszerűsítésnél alapvető követelmény, hogy a házak külső megjelenése ne változzon, így megtartva ezt az egészen rendkívüli és példaértékű faluképet. A teljes településrész helyi védelem alá vonása javasolt.

Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

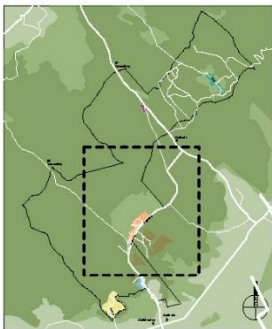
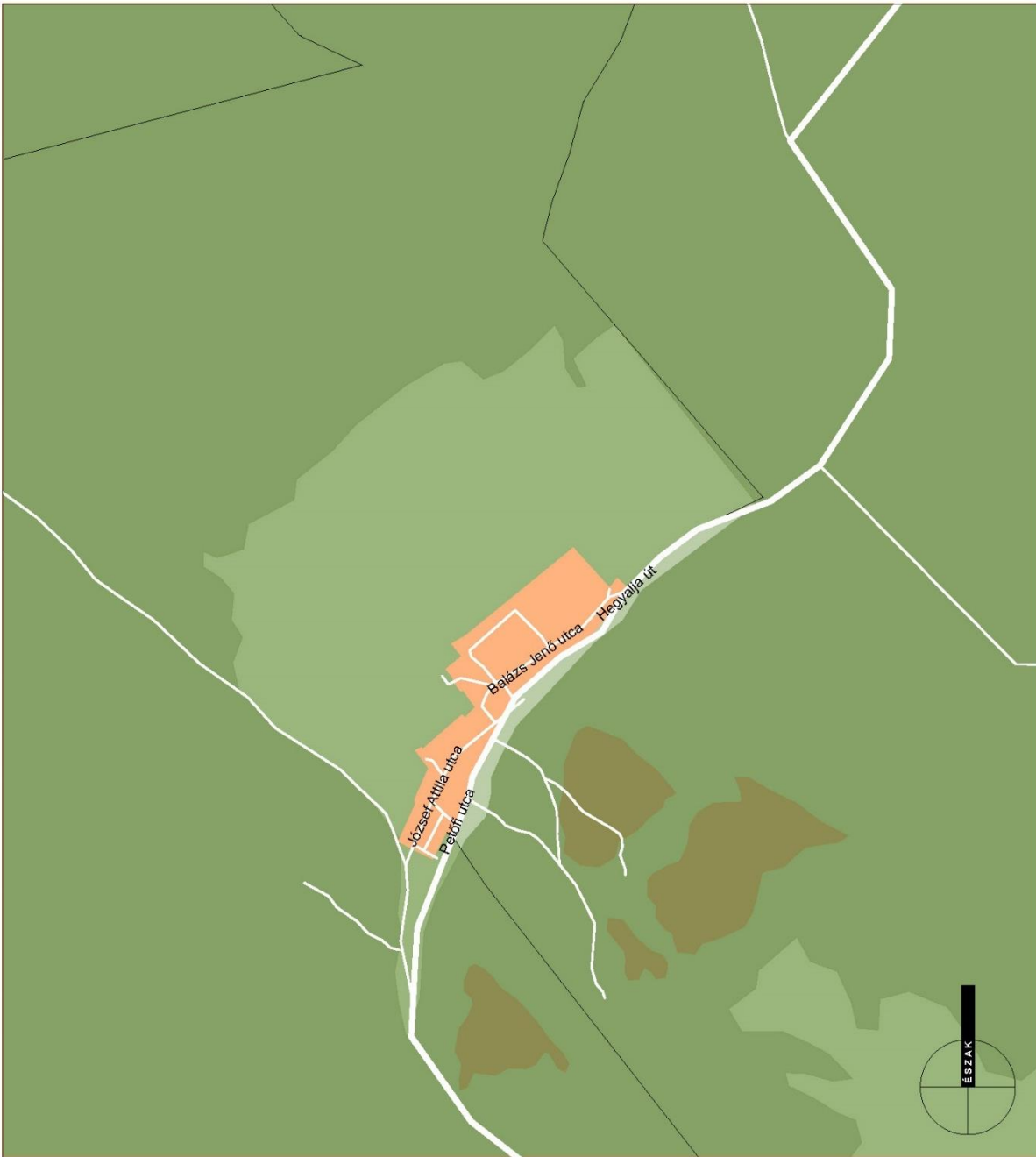
A település beépítésre nem szánt részein található helyi jelentőségű természetvédelmi területek, erdőterületek, általános és kertes mezőgazdasági területek, legelők és ipari gazdasági területek is, mint például a felhagyott bauxit bányák és a ma is működő külszíni kőfejtő területe. Gánt település a szétszórt településrészeivel és a változatos természeteskörnyezetével különleges és egyedi képet ad magáról.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I GÁNT

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

5

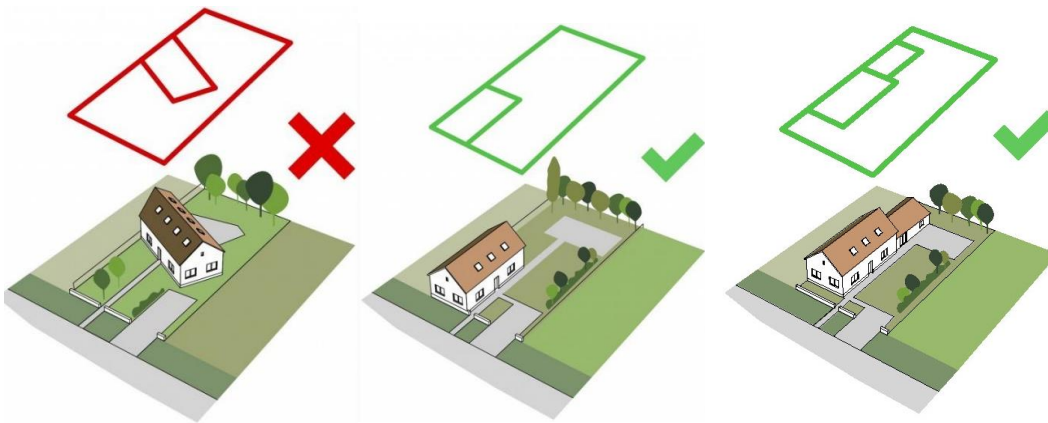

- Gánt - falusias lakóterület
- Gánt-Bányatelep - különleges bányaterület
- Gánt-Gránás - mezőgazdasági kertes terület
- Kőhányás - falusias lakóterület
- Vérteskozma - falusias lakóterület
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

Arra a kérdésre, mitől szép egy ház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértettek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet és településképeink szempontjából szépnek mondhatunk egy házat, ha az mikro környezetével, azaz az udvarával különösebb feltűnés nélkül tud illeszkedni környezetébe, nem lóg ki onnan. Ebben a fejezetben a településrészenkénti helyes építési viselkedést vizsgáljuk.

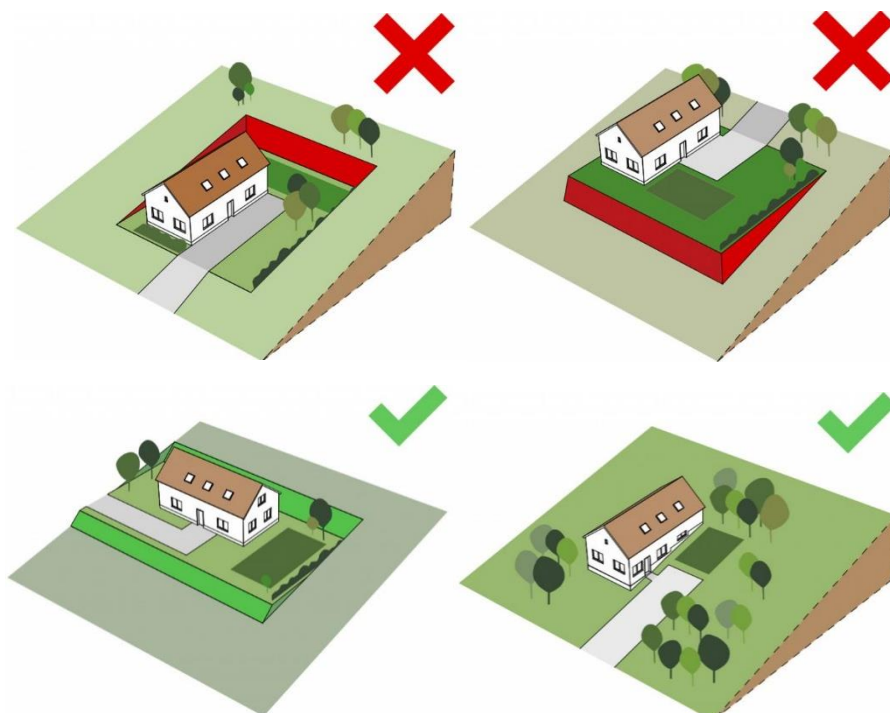
Telepítés

Gánt falusias lakóterületén a családi házak telepítése oldalhatáron álló, telken belüla házak az utcára merőleges gerinccel állnak. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert. Az építendő melléképületet a beépítés vonalában a fő épülethez illeszkedve javasolt megépíteni.

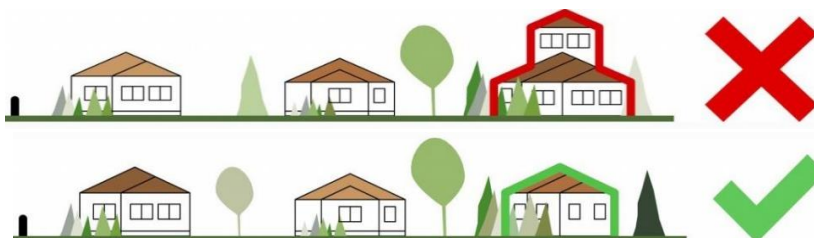
Terepalakítás

Gánt falusias lakóterületét az egyik oldalról mezőgazdasági területek, míg a másik oldalról erdős dombos, hegyes területek ölelik körül. Ennek okán előfordulhat, hogy a házak építésénél lejtős terepre kell építeni. Ilyen esetben nem elfogadható az épület földbe süllyesztése, mert az esővíz a kialakult mélyedésben összegyűlik és használhatatlanná teszi a kertet. Nem elfogadható a ház teljes kiemelése sem, mivel így a szomszédjaitól igen eltérő platóra kerülne, így megbontva az utca rendjét. Jó megoldás lehet a családi ház részleges bevágása, vagy ha az épület eleve terepre illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka pedig minimálisra csökken.

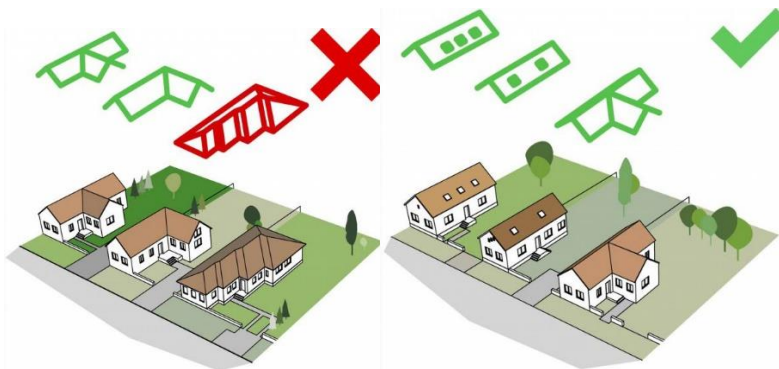
Magasság

Gánt falusias lakóterületén az utcákban a családi házak magassága közel azonos. Vannak utcák ahol a földszintes házak, vannak utcák, ahol a földszint + tetőtér magas házak jellemzőek. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetükben jellemző. A túl magas házak nem illeszkednek Gánt településképebe.

Tetőforma

Gánt falusias lakóterületén az épülettömegek és így a tetőformák sem bonyolultak. Alap illeszkedési szabályként, ha a szomszédos épületek tetőformája egyszerű, akkor az építendő új ház tetejének is illik követnie azt.

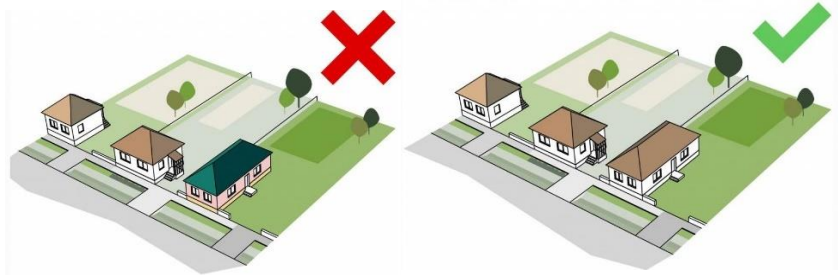
Tetőhajlásszög

Gánton ahogy a tetőformák, úgy a tetőhajlásszögek is közel azonosak. Az illeszkedés érdekében a meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló hajlásszöggel kell épülniük. A túl magas vagy túl alacsony tetőhajlásszög azt eredményezheti, hogy az új ház kilóg a már kialakult utcaképből.

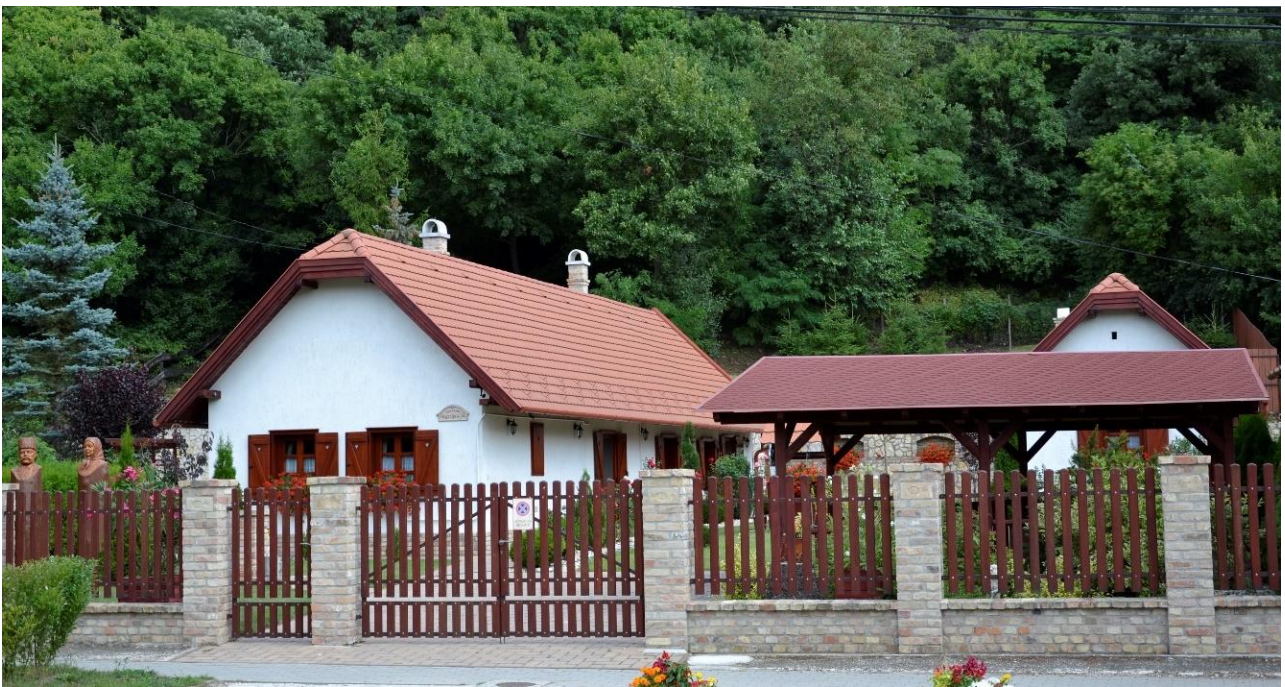
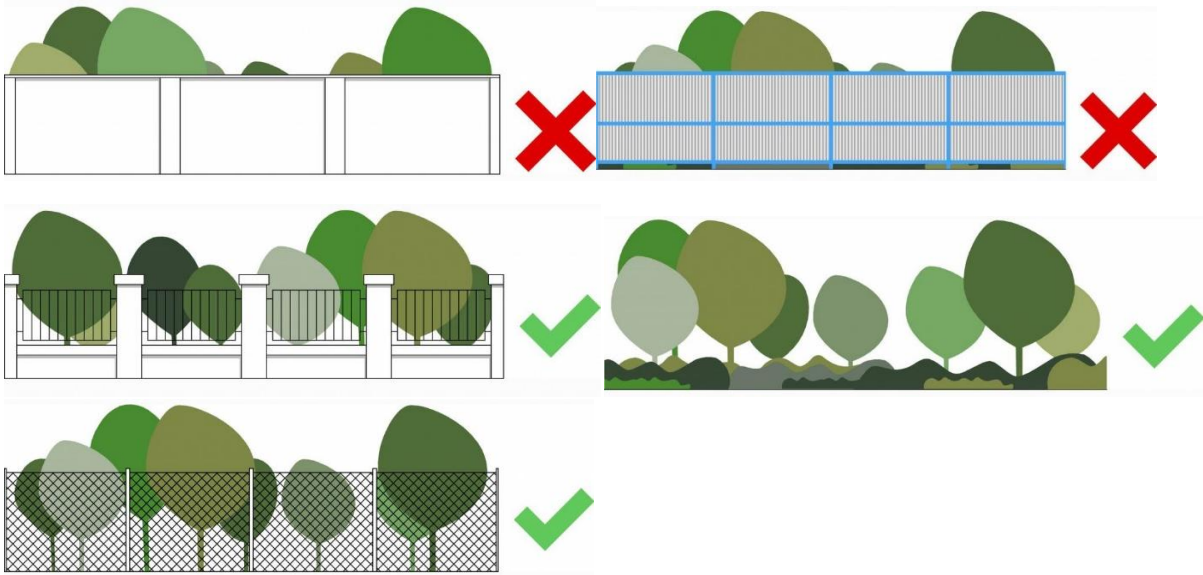
Anyaghasználat, színek

Gánt településrészének színvilága homogén, kiegyensúlyozott. Anyaghasználatban és homlokzati színezésben egymáshoz igazodó épületekkel találkozunk, vakolt világos házak sorakoznak egymás után. Egy új ház építésénél a meglévő anyag és színvilághoz illeszkedés ajánlott. Nem elfogadható semmilyen feltűnő és kirívó színhasználat, az épületek homlokzatán sem fémlemez fedés sem egyéb homlokzatburkolat.

Kerítések

Gánton az áttört kerítések a kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak.

Tornácok

Gánton az oldalhatáron álló épületeknél hagyományos a tornác használata, mely a tájolás révén nagy segítséget nyújthat a ház megfelelő hőháztartásának kialakításában. A tornácok kialakításánál sok lehetőség mutatkozik a teljesen nyitottól, a növénybefuttatással árnyékolton át egészen a zárt tornácig széles skálán mozoghatunk. A tornácok építése a modern, új épületeknél is megszokott Gánton.

Ajtók, ablakok

Az ajtó és ablak esetében is a természetes fa anyag a legjobb választás. Gánton jellemzően kisebb téglány osztott ablakokkal találkozhatunk. Érdeemes az úgy lakóépületnél is inkább ezt követni a nagy négyzetes arányú műanyag ablakok helyett. A sötét páccal kezelt ablakok nagyon ízléses kiegészítői az árnyékolásra használt spaletták.

Homlokzatképzés

A gánti házak jellemzően világos vakolattal rendelkeznek. A fehér felületekkel jó kontrasztot képeznek a sötétre pácolt nyílászárók és a tető vöröses cserépfedése. Sok épületen megfigyelhetők különböző vakolatdíszek, néhol a lábazat kőburkolata, vagy kisebb felületek téglaberakásai. Ezek mind gazdagítják a homlokzati struktúrákat megadva ezzel az épületek egyedi arcát. Javasolt kerülni homlokzattervezéskor a rikító színeket és a túlzott díszítést.

Kertek

Az előbbiekben bemutatásra kerültek a környezetbe illeszkedés építészeti eszközei. Emellett a településképbbe simulásban nagy segítségünkre lehet egy szépen ápolott kert is. Azon túl, hogy pihenésre alkalmas, kellemes környezetet biztosít egy gondozott kert, helyes „berendezésével” további jótékony klimatikus hatásokkal is javíthatja az ott élők életkörülményeit. Érdemes energiát fordítani a megtervezésére és ajánlott helyi, őshonos fajokat válogatni a tájidegenség elkerülése végett.

Utcák

Gánt utcászerkezet két féle utcatípusból áll. Az egyik a nagy forgalmat lebonyolító Hegyalja út, melynek zavaró hatását a központi elhúzódnó parkos rész csökkenti, a többi utca lakó utca. A helyiek nagy gondot fordítanak arra, hogy rendezett utcák fogadják az ide érkezőket. Minden itt lakó ugyanúgy felelősséggel tartozik az ingatlana előtt található közterület ápolásáért. Egészen apró gesztusokkal, jól megválasztott növényekkel is elérhetjük a rendezett, kiegyensúlyozott utcakép hatását.

Közterek, közparkok

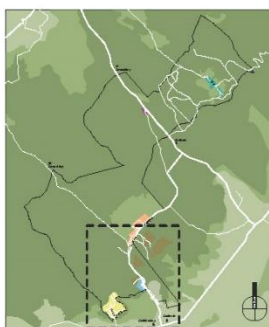
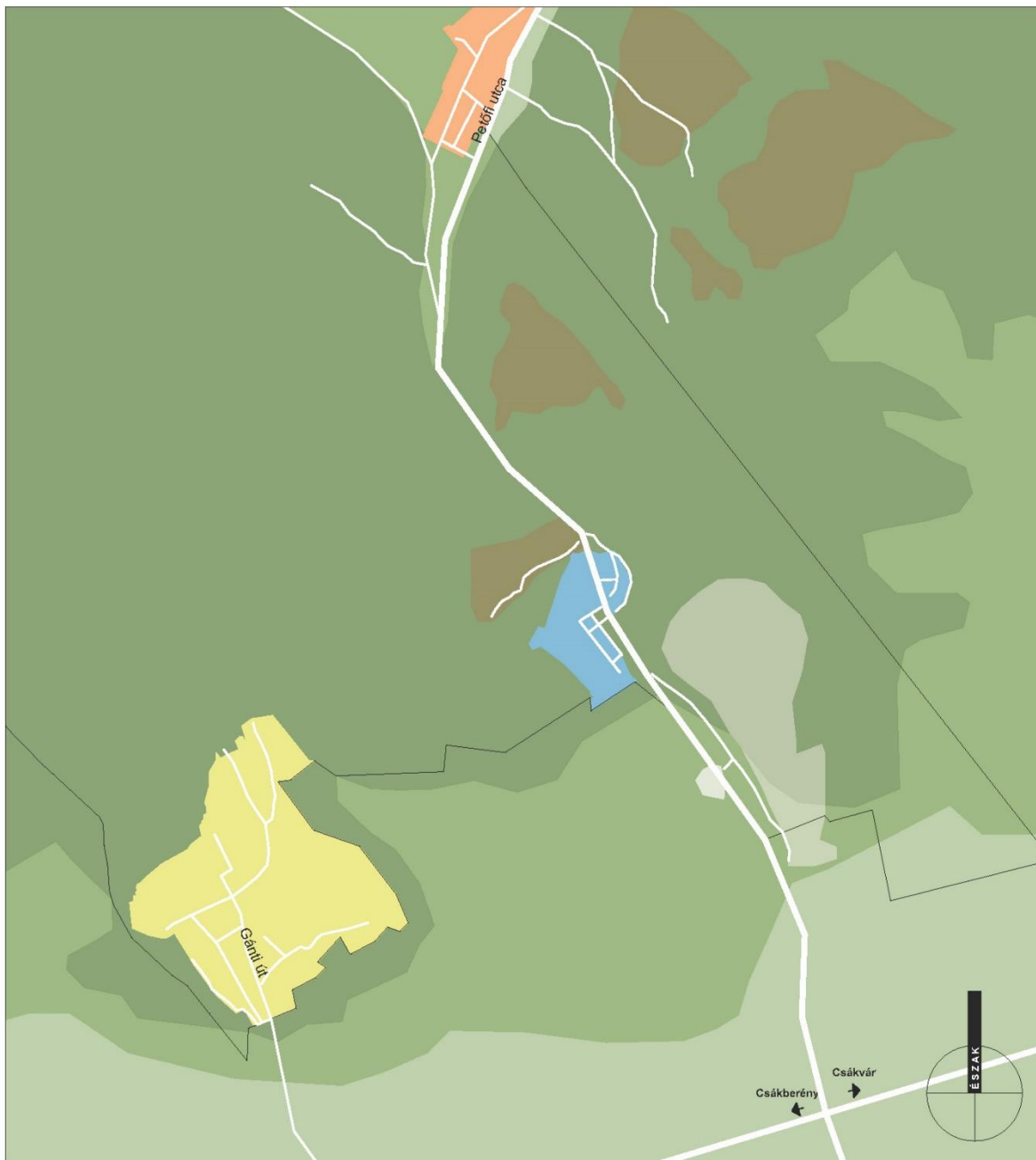
Gánt településközpontjában hosszan húzódik a változatos funkciókkal rendelkező szépen gondozott központ park. Itt áll a Szent Vendel templom, melynek árnyékában a nyári melegben jól esik megpihenni. Itt fut keresztül az a patak, melynek partján a gyerekek békák hadára vadásznak játékidőben. Padok, hirdetőtáblák, kutak, emlékművek és játszóterek teszik változatossá és élhetővé a település zöld magját.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I GÁNT-BÁNYATELEP

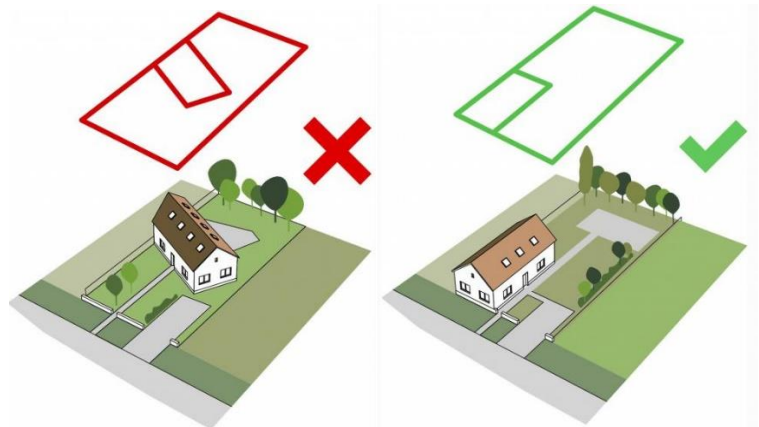
A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

- Gánt - falusias lakóterület
- **Gánt-Bányatelep - különleges bányaterület**
- Gánt-Gránás - mezőgazdasági kertes terület
- Kőhányás - falusias lakóterület
- Vérteskozma - falusias lakóterület
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

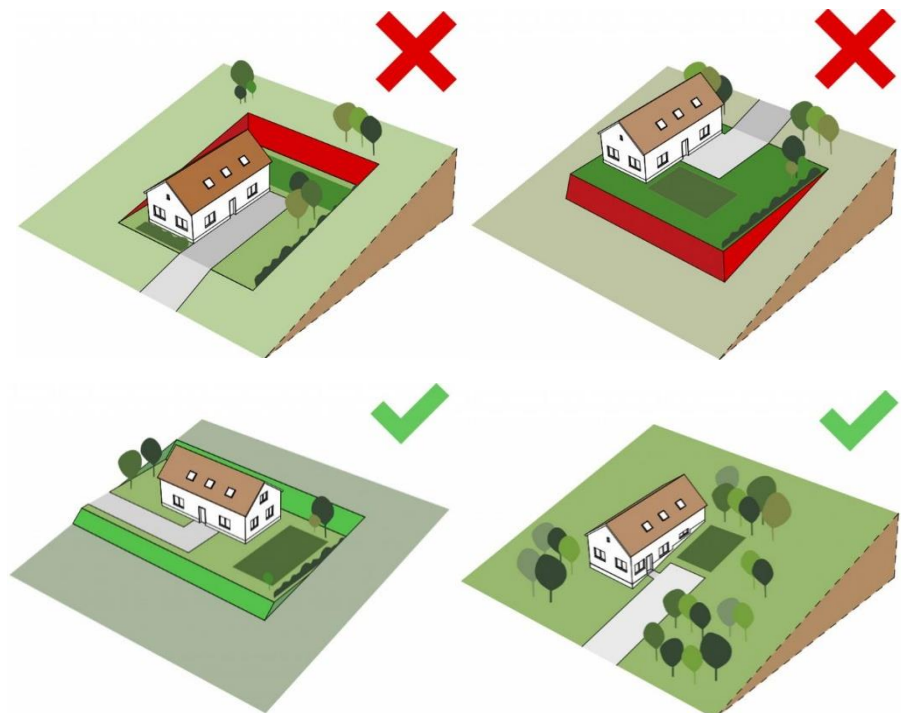
Telepítés

Gánt-Bányatelep történetéből fakad településszerkezete is. A mindössze egy utcás lakóterületen ikerházas beépítés figyelhető meg ma. Az új kiarcellázott utcában azonban oldalhatáron álló épületeket ír elő a szabályozás. A hosszú szalagtelkeken a Gánt teljes területére jellemző, utcára merőleges gerincű nyeregtetős épületek építése javasolt.

Terepalakítás

A Gánt-Bányatelepen építendő új családi házak esetében is a korábban megismert terepalakítási szabályokat kell figyelembe venni. Jó megoldás lehet a családi ház részleges bevágása, vagy ha az épület eleve terepre illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka pedig minimálisra csökken.

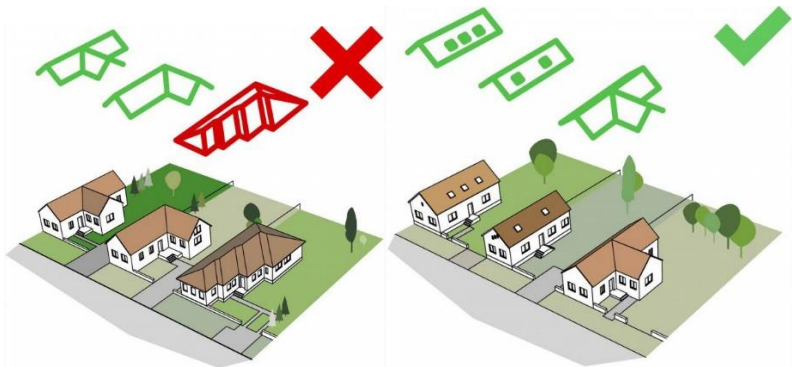
Magasság

Az új utca kiegyensúlyozott utcaképezés érdekében fontos, hogy az új házak magassága ne haladja meg a szemben lévő meglévő házak gerincmagasságait. Ebből következik, hogy ezen a területen földszintes épületek építésére van lehetőség.

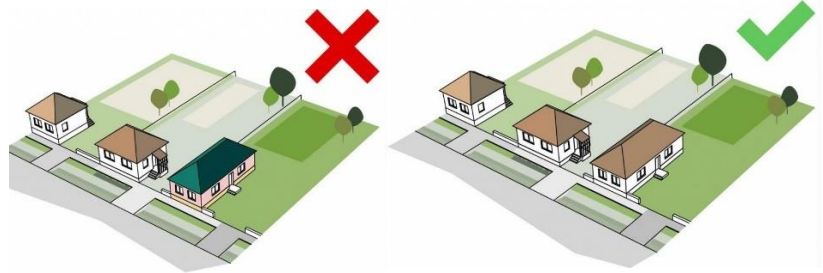
Tetőforma és tetőhajlásszög

A keskeny telkeken oldalhatárra építhető házak esetén a telkek jó kihasználtsága érdekében hosszú, nyeregvetésű házak építése javasolt. A bonyolult, terjedős épülettömeg, bonyolult és drága tetőszerkezetet igényel, ezért ezt ajánlott kerülni ezen a településrészen. A tetőhajlásszög 40-45° körüli legyen.

Anyaghasználat, színek

Miként Gánton, úgy itt Bányatelepen is hasonló szín és anyaghasználati szabályokat illik követni. Kerülve a feltűnő színeket és a tájidegen homlokzatburkolatokat, inkább világos vakolt homlokzattal, kő lábazattal illik tervezni.

Kerítések

Ezen a településrészen az áttört és a növényfal kerítések építése jellemző, így az illeszkedés érdekében új kerítés építése esetén illik ezen szokáshoz igazodni.

Ajtók, ablakok

Ezen a településrészen is jellemző a spalettás kisebb méretű ablakok alkalmazása. Új épületek építése esetén érdemes Gánt és Vérteskozma településrészekén inspirálódni az ottani gazdag építészeti eszköztárból.

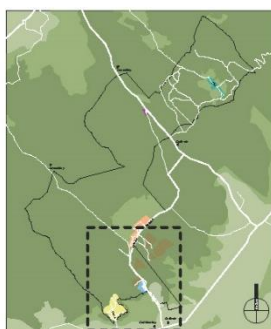
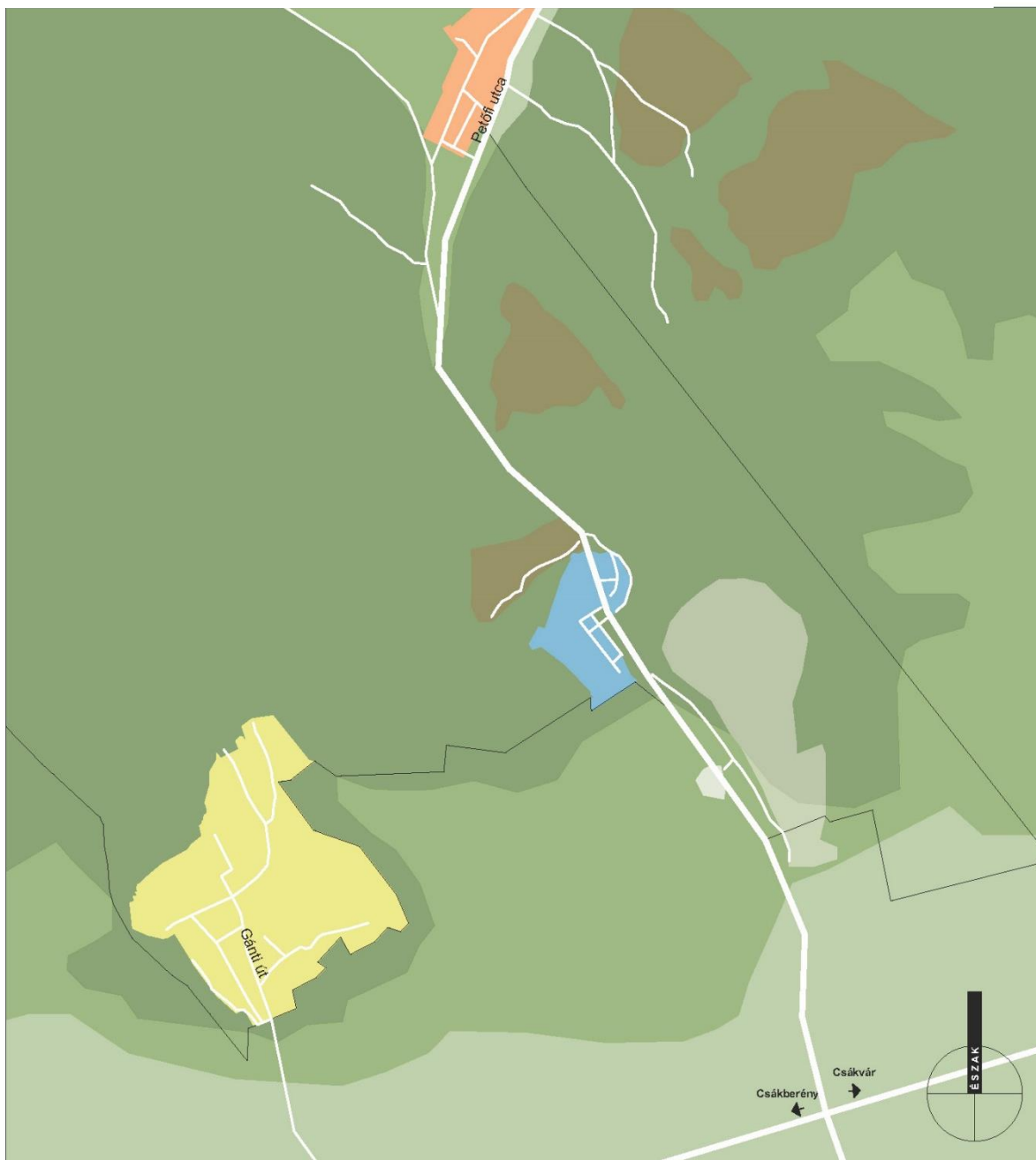
Kertek

A kertek kialakításánál itt is figyelembe kell venni, hogy az ott megjelenő bútorok, növények és burkolatok harmóniában legyenek a környezetükben használt elemekkel. Továbbá ahogy gondozásra szorul a kerítések mögött élő kertrész, ugyanúgy figyelmet igényel az utcafronti zöld részek ápolása is.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I GÁNT-GRÁNÁS

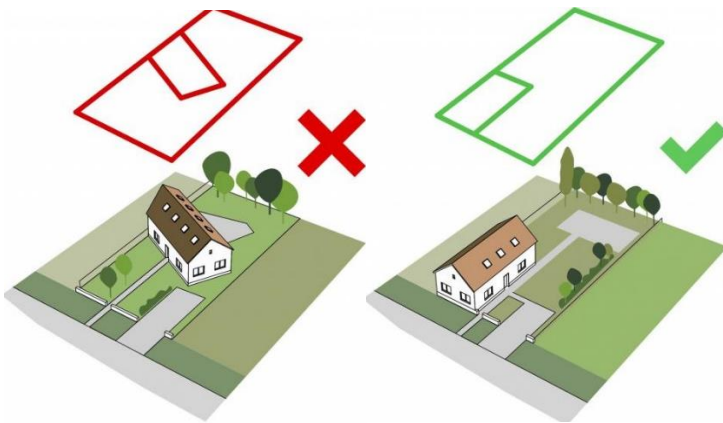
A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

- Gánt - falusias lakóterület
- Gánt-Bányatelep - különleges bányaterület
- Gánt-Gránás - mezőgazdasági kertes terület
- Kőhánys - falusias lakóterület
- Vérteskozma - falusias lakóterület
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

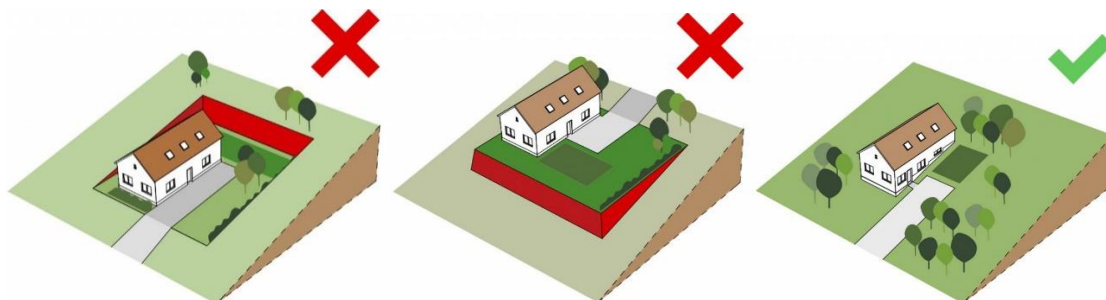
Telepítés

Gánt-Gránás mezőgazdasági kertes terület eredetileg is Gánt közigazgatási területéhez tartozott. A régen szőlőseiről ismert zártkertes, mezőgazdasági kertes terület hosszú szalagtelkein szabadon álló, ikres vagy oldalhatáros beépítésre van lehetőség. Az itt álló épületek inkább nyaraló funkciót látnak el, a telekalakulás miatt nem épültek egymáshoz közel és jellemző távlati képénél, hogy kisebb méreteik miatt csak néha-néha bukkannak ki a dús zöld kertek növényzetéből.

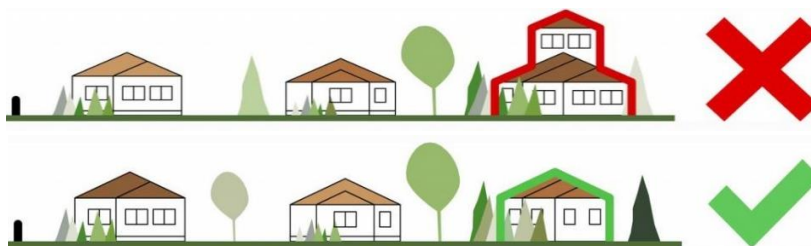
Terepalakítás

Gránáson a terepadottsága miatt különös jelentőséggel bír, hogy megfelelően járjunk el a terepalakítást illetően. Itt az esztétikai szempontok mellett a kertek jó kihasználtsága és a megfelelő esővíz elvezetés is nagyon fontos szempont. Ezért az amúgy sem nagy tömegű épületek megvalósításánál a terepre illesztés módszerét kell alkalmazni.

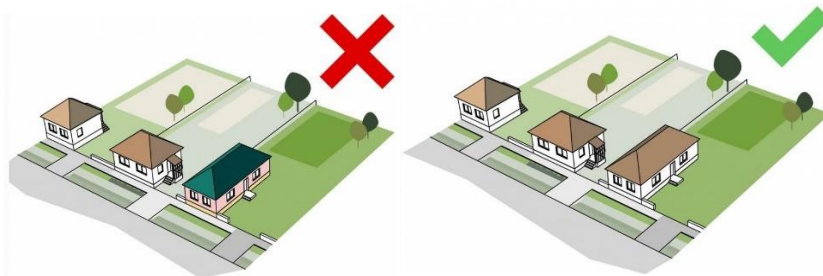
Magasság, tetőforma, tetőhajlásszög

A domboldalon elszórtan elhelyezkedő cserépfedésű tetők már messziről árulkodnak arról, hogy ezen a területen a földszintes házakat lehet építeni 45°-os nyeregtetővel.

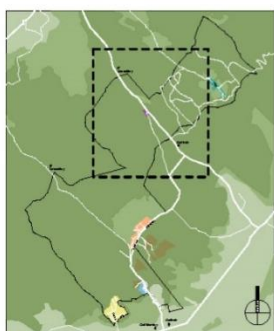
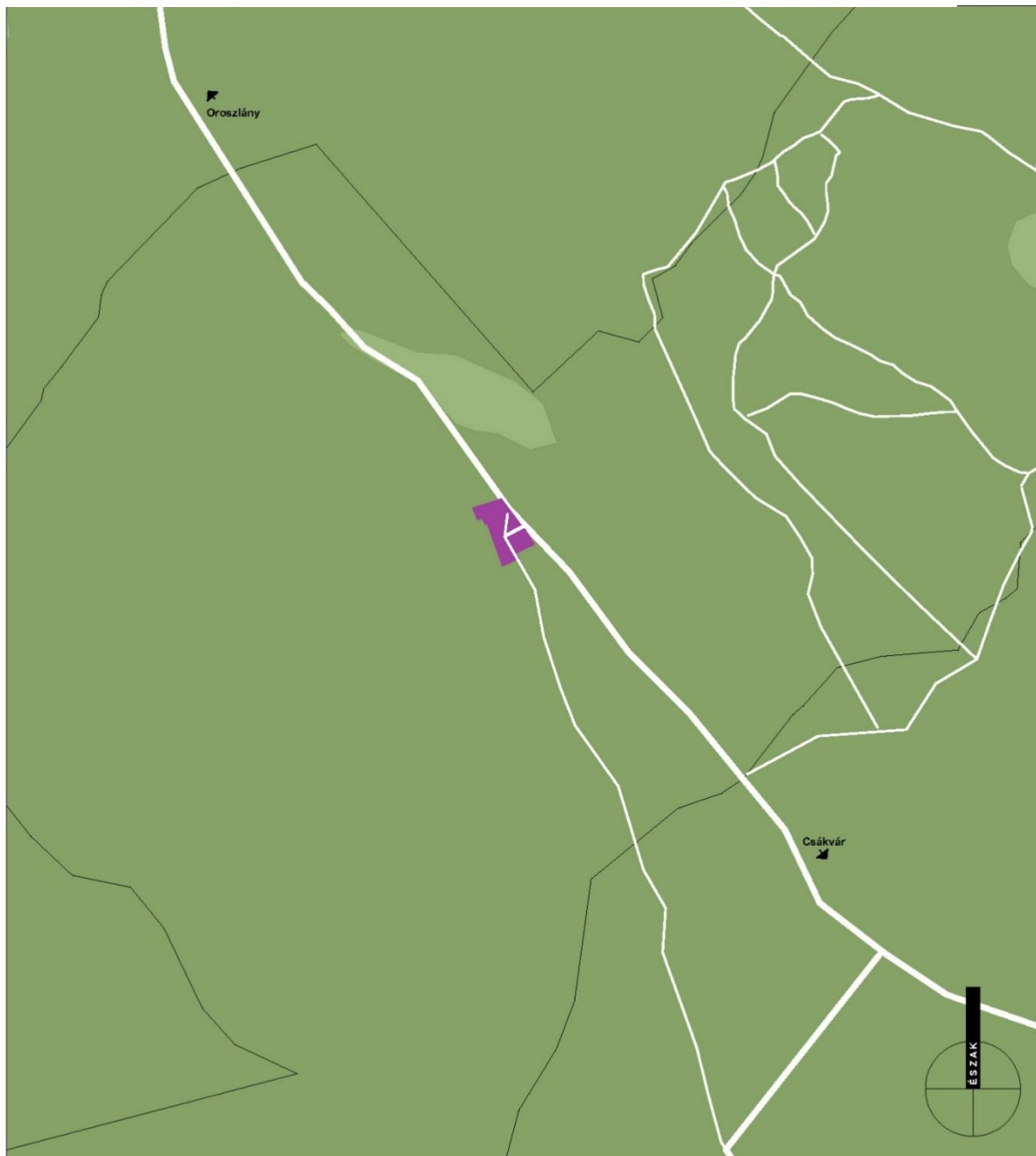
Anyaghasználat, színek

Miként Gánton, úgy itt Gránáson is hasonló szín és anyaghasználati szabályokat illik követni. Kerülve a feltűnő színeket és a tájidegen homlokzatburkolatokat, inkább világos vakolt homlokzattal, kő lábazattal illiktervezni.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I KŐHÁNYÁS

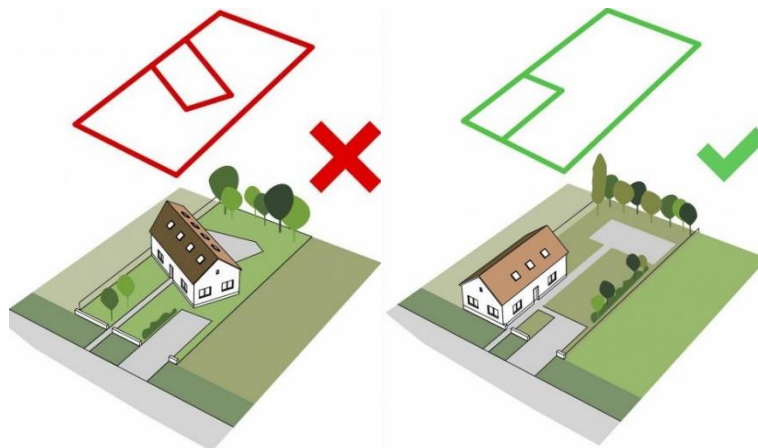
A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

- Gánt - falusias lakóterület
- Gánt-Bányatelep - különleges bányaterület
- Gánt-Gránás - mezőgazdasági kertes terület
- **Kőhányás - falusias lakóterület**
- Vérteskozma - falusias lakóterület
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

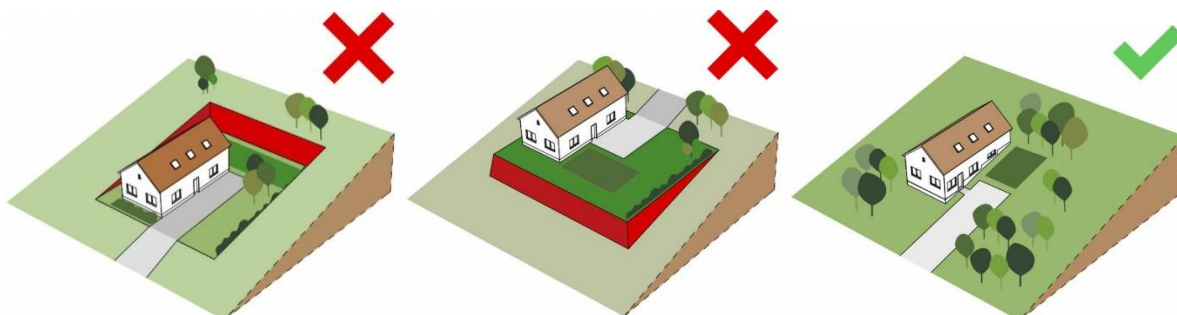
Telepítés

Kőhányás falusias lakóterületén az épületek oldalhatáron, az utcára merőleges gerinccel állnak. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlan mértékben hátrahúzott ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

Terepalakítás

Kőhányás mindössze egy utcás falusias lakóterületét minden oldalról erdős, hegyes területek ölelik körül. Ennek okán előfordulhat, hogy a házak építésénél lejtős terepre kell építeni. Ilyen esetben nem elfogadható az épület földbe süllyesztése, mert az esővíz a kialakult mélyedésben összegyűlik és használhatatlanná teszi a kertet. Nem elfogadható a ház teljes kiemelése sem, mivel így a szomszédjaitól igen eltérő platóra kerülne, így megbontva az utca rendjét. Jó megoldás lehet a családi ház részleges bevágása, vagy ha az épület eleve terepre illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka pedig minimálisra csökken.

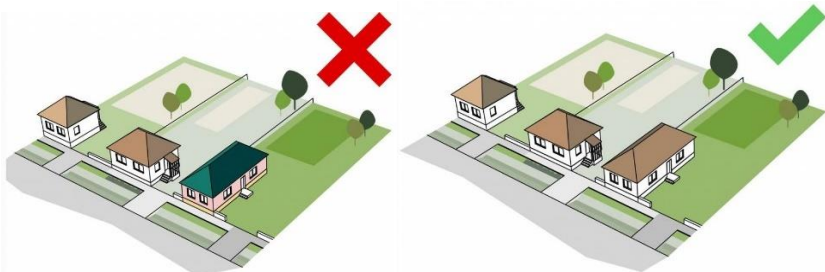
Magasság

Kőhányás falusias lakóterületén a házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetükben jellemző. A túl magas házak nem illeszkednek Kőhányás településképebe.

Anyaghasználat, színek

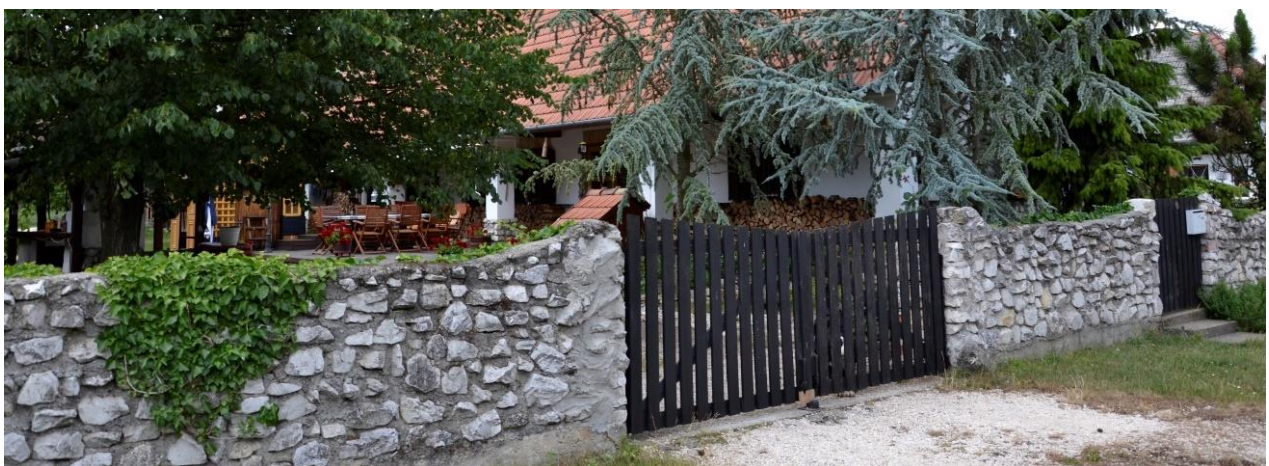
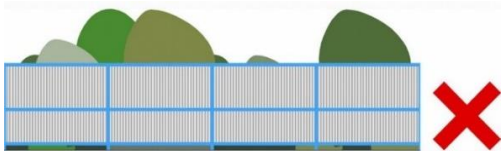
Kőhányás településrészének színvilága Gánthoz hasonlóan homogén, kiegyensúlyozott. Anyaghasználatban és homlokzati színezésben egymáshoz igazodó épületekkel találkozunk, vakolt világos házak sorakoznak egymás után. Egy új ház építésénél a meglévő anyag és színvilághoz illeszkedés ajánlott. Nem elfogadható semmilyen feltűnő és kirívó szín vagy eltérő anyaghasználat.

Kerítések

Kőhányáson jellemzően a helyi anyagokból építik a kerítéseket. Melyet inkább áttört formájában valósítanak meg, tömör kerítés legfeljebb alacsony mellvédszerű kialakításban képzelhető el. A teljesen tömör lemezkerítések nem kívánatosak a településrészen.

Tornácok

Kőhányáson tornác helyett csupán egy markánsan megnyújtott eresz része a házaknak. Tájegységi jellegzetesség ez, mely egyedivé, kőhányásivá teszi a házakat.

Ajtók, ablakok

Kőhányásonis, ajtó és ablak tekintetében a természetes faanyag a legjobb választás. Itt jellemzően kisebb téglány osztott ablakokkal találkozhatunk. Érdekes az új lakóépületnél is inkább ezt követni a nagy négyzetes arányú műanyag ablakok helyett. A sötét páccal kezelt ablakok nagyon ízléses kiegészítői az árnyékolásra használt spaletták.

Homlokzatképzés

Mint azt már láttuk Gánt település egyéb településrészein, itt is ugyanaz a szabály: világos vakolt felületek, visszafogott vakolatdíszek, kő lábazat, cserépfedés. A kontyolt tetők mellett az oromfalas házak is ugyanolyan arányban jelen vannak. Új ház tervezésénél érdemes a szomszéd épületek apró részleteiből inspirálódni. Az alábbi példa jól mutatja a jellegzetes homlokzatképzési fogásokat, egy saját tárlatbemutatóval megfűszerezve.

Részletek

Kis területe ellenére Kőhányás a részletek tárháza. Jó szórakozásnak bizonyul lépésről lépésre felfedezni rejtett apró értékeit, mely lehet egy szép fafaragás, egy aranyos csengő, egy díszes házszám tábla.

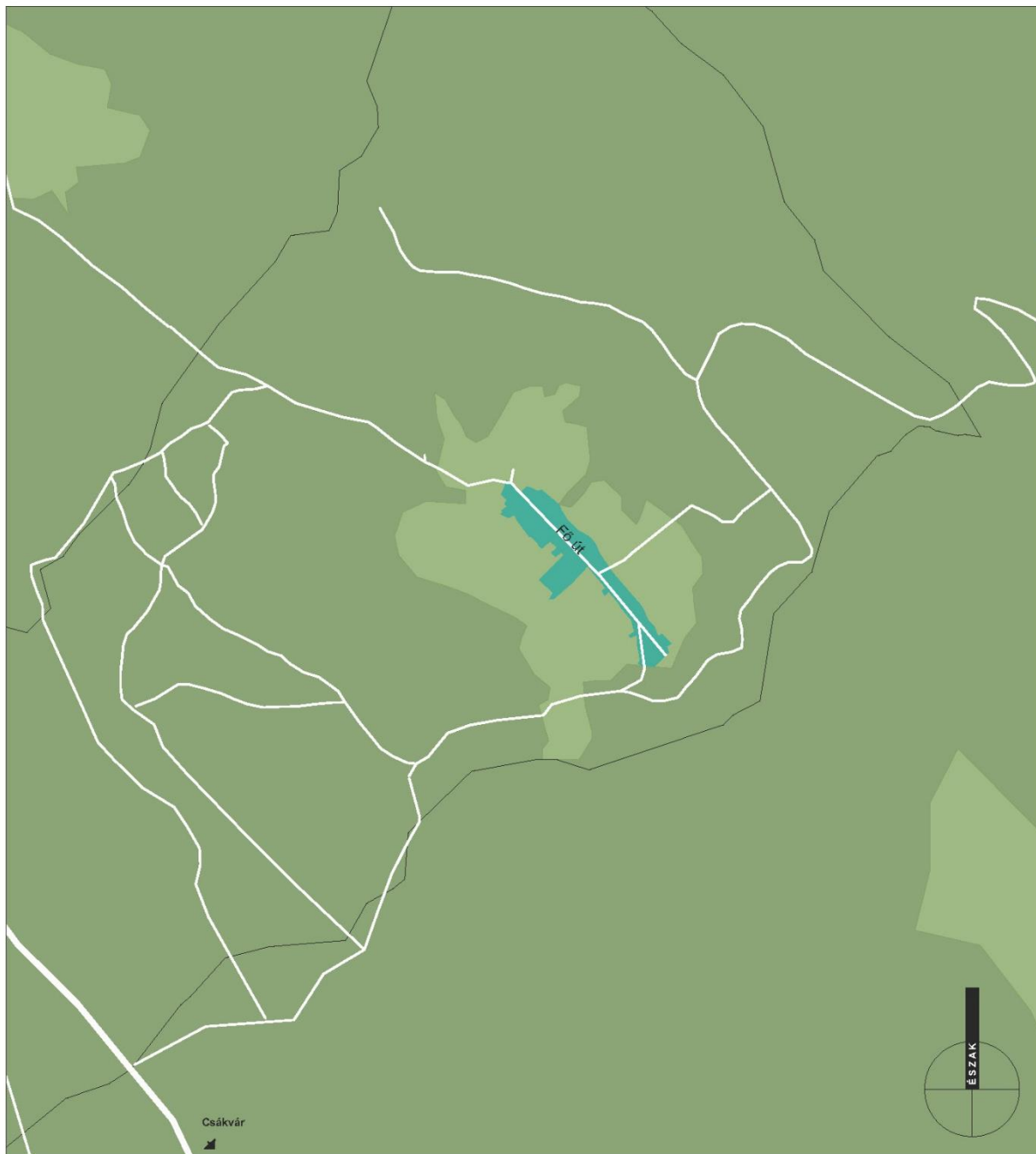
Kertek és az utca

Kőhányás körös körül véve erdővel. A gazdag természetes környezetben egy gondozott udvar és ápoltság utcafront harmóniát teremt. Az őshonos növényeket kell választani a tájidegen fajok helyett. Így tuják helyett érdemes gyümölcsfákat ültetni vagy egy szép tölgyfa mellett dönteni.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I VÉRTESKOZMA

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

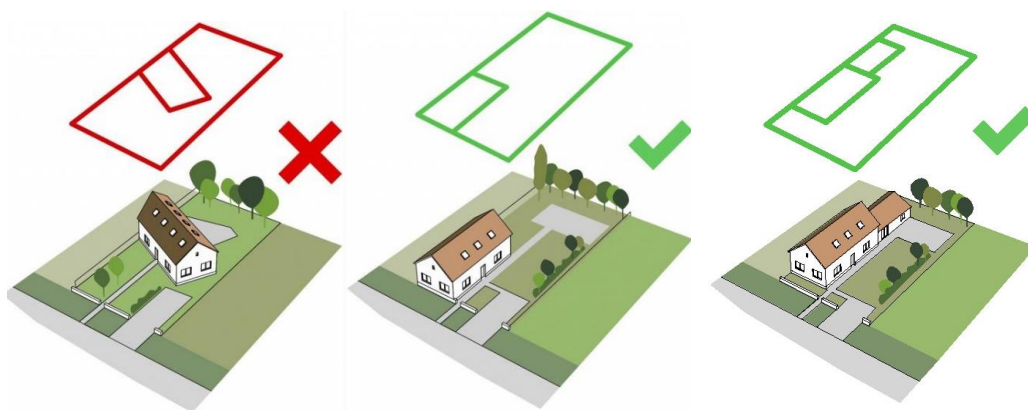
- Gánt - falusias lakóterület
- Gánt-Bányatelep - különleges bányaterület
- Gánt-Gránás - mezőgazdasági kertes terület
- Kőhányás - falusias lakóterület
- **Vértesszomszka - falusias lakóterület**
- Egyéb beépítésre nem szánt mezőgazdasági és erdőterület

A következő településkép védelmével kapcsolatos építészeti és közterületi útmutatóval nyer értelmet a hagyományos falusias településrész védelmének fontossága. Az arculati kézikönyv, a településképi rendelet és a helyi építési szabályzat együttes olvasása elengedhetetlen a helyes építési etikett betartásához.

Telepítés

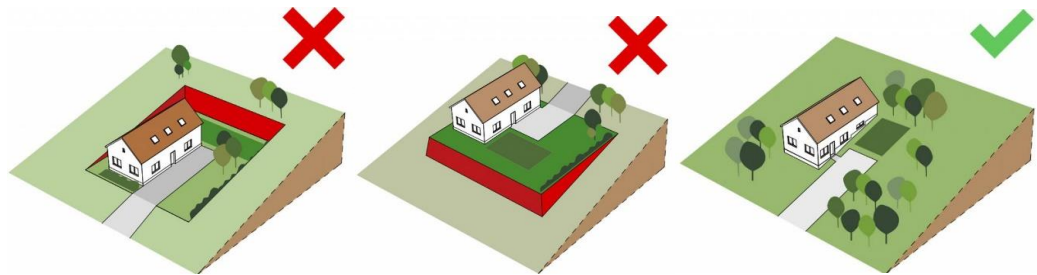
Vérteskozma falusias lakóterületén az illeszkedés egyik legfontosabb követelménye, hogy a beépítés módja csak oldalhatáron álló lehet, továbbá a nyeregtetős épületeket az utcafrontra csak merőleges gerinccel lehet építeni. A melléképületeknek és melléképítményeknek összhangban kell lenni a főépülettel és környezetével. Melléképület létesítése csak olyan lakótelken engedélyezett, ahol a főépület már áll. Ideiglenes építmény Vérteskozma belterületén nem létesíthető, továbbá az illetékes építésügyi hatóság az engedély nélkül épült, településképi szempontból oda nem illő épület megszüntetését köteles elrendelni. Az építési tilalommal terhelt területeken semmiféle új építmény építése, még ideiglenesen sem engedélyezett.

Terepalakítás

Vérteskozma lakóterületét oldalról dombos szántók és erdők veszik körül. Ennek kapcsán a korábban bemutatott terepre illesztési szabályok betartása igen fontos. Vérteskozmán az épületek padlóvonalaiikkal igazodniuk kell a szomszédos épületek kialakult terepszintjéhez. Közterületen a közlekedési terület és a kapubejáró között szilárd burkolatú bejárók létesítése engedély köteles. A lakóépület alatt garázsbejáró az utcai homlokzat felé nyílóan nem helyezhető el.

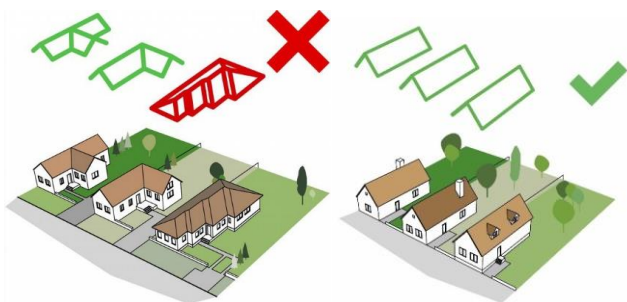
Magasság

Új épület létesítése, meglévő épület átalakítása vagy melléképület építése nyeregtetővel (max. 6,5 méter magasságig), a védendő faluképbe illeszkedően történhet, a kialakult nagyságrendek, szerkezetek és anyagok, valamint formai kialakítások figyelembevételével. A Helyi Építési Szabályzat szerint az utcai fronttal párhuzamos egyenes, vagy L alakú több traktusú 50 nm-nél kisebb alapterületű, 7 méternél szélesebb, 30 méternél hosszabb, 6,5 m gerincmagasságnál magasabb főépület nem létesíthető ezen településrészen. A tetőtér beépítése megengedett, de a tetőtér jobb kihasználása érdekében emelt térdfal csak olyan magasságig építhető, hogy az előírt épületmagasságot tartani lehessen és csak az udvari oldalon lehet tetősík ablakot elhelyezni, az utcai oromfalon és a szomszéd felőli oldalon nem.

Tetőforma és tetőhajlásszög

Főépületnél csak az utcára merőleges nyeregtetős (40-45°-os) tetőidom kialakítása engedélyezhető. Oromfalnál csak negyedes kontyolás megengedhető, teljes kontyolás nem engedélyezhető. Melléképületek tetőidoma is csak nyeregtetős kialakítással engedélyezhető. Csak oldalhatárral párhuzamos nyeregtető létesíthető, melynek színe piros vagy sötét árnyalatú legyen, anyaga máztalan agyagcserép lehet. Barna, fekete cserép, hullámpala, fémlemez, műanyag tető héjalás nem alkalmazható. Ez vonatkozik a melléképületekre is.

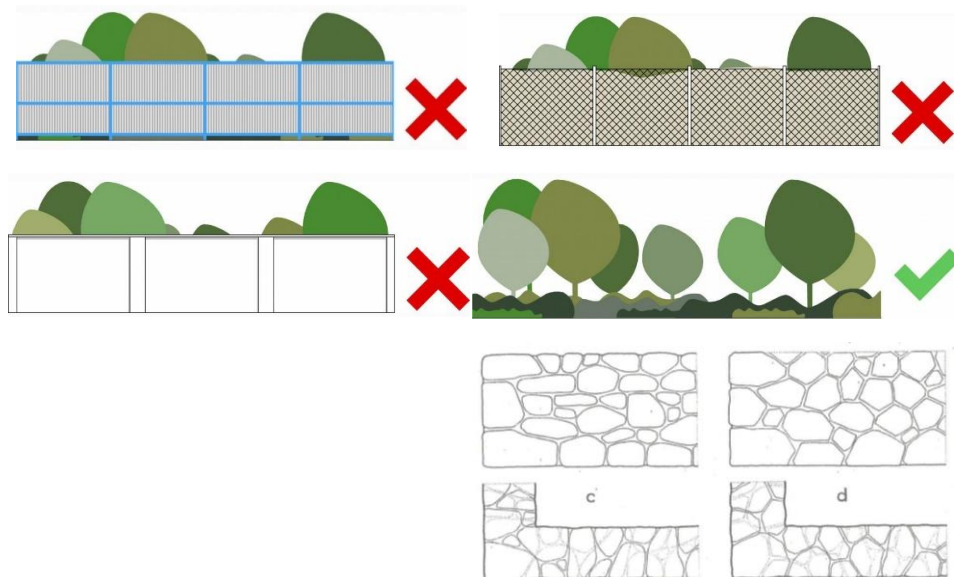
Anyaghasználat, színek

Vértesszomszaga gyönyörű településképe védendő érték, melyet csak szigorú szabályok betartásával lehet megőrizni. Az épületek külső homlokzatát sima vakolással (kőporozással), fehér színezéssel (meszeléssel) kell kialakítani. Épületnél nyerskő, nyerstégla falazat, illetve színes mintás vakolat nem alkalmazható. Sötétszürke lábazatszínezés megengedhető. Építményeknél külső szerkezetekben előre gyártott elemek (panel, fa könnyűszerkezet, BETONIT stb.) nem alkalmazható.

Kerítések

Az utcakép szempontjából nagyon fontos, hogy a hagyományoknak megfelelő kerítések épüljenek. Ennek érdekében az utcafronton a kerítésépítés, illetve átépítése építési engedély köteles. Kerítést csak a környezetbe illő hagyományos anyagokból és formában szabad építeni a helyi kialakult hagyományoknak megfelelő megoldásban (fa illetve nyerskő kerítés, támfal, fa kapuzat és ajtó). Az utcafronton 180 cm magas nyerskő lábazatos áttört, függőleges osztású sötét színezésű fakerítés építhető. Vízszintes osztású áttört deszkakerítés megengedhető. Megóvásáról a tulajdonosnak gondoskodni kell. Utcafronton beton támfalak, acélszerkezetű kerítések, bejáratok, valamint dróthálós vagy tüskedrót kerítések építése tilos. Meglévő kőkerítések (támfalak) bontása - ha csak nem helyreállítási céllal történik - tilos. A réteg nélküli kőkerítéseket szabálytalan és görgeteg kövekből „ciklop” kötésben javasolt építeni, ahogy az a c és d ábrán látható. Oldalhatáron kerítés építése nem kötelező, sőt egyes szomszédos telkek között nem is kívánatos. Amennyiben a védekezés ezt megköveteli kerítés (sövény) létesítése csupán fa lécz, palánk vagy faoszlopos drótkerítés, sövény lehet.

Tornácok

A megérkezést segítő fontos átmeneti tér a tornác. Vértesszobán kialakítása csak falazott oszloppal történhet. Ívsoros tornác kialakítása - mint helyi formaképzéstől idegen elem - nem engedélyezhető. Üvegezett tornác létesítése, illetve a tornácok lefalazása tilos. Ezek igen szigorú megkövetéseknek tűnhetnek első olvasásra, de hagyományőrzés szempontjából igencsak fontos odafigyelni a részletekre.

Ajtók, ablakok

Az egyszerű architektúra nem kelti a póriasság hangulatát a vérteszkozmai házakon, ugyanis sok-sok apró gazdagító részlet van az épületeken, így a szépen kimunkált fa nyílászárók. A vérteszkozmai nyílászáró szerkezetek az épülettel arányos méretben, hagyományos formában fából készülhetnek sötét pácolással, barna vagy sötét mázolóssal. Harsány színek nem alkalmazhatók és műanyag nyílászárók nem építhetők be a házakba. Az ablakok az épülettel arányosak, de max. 100x140 cm kétszárnyú osztott üvegezésűek lehetnek. Az ajtónyílás legfeljebb kétszárnyú, tömör, illetve osztott üvegezésű 150 x 200 cm méretben készülhet. Redőny beépítése nem engedélyezhető a településen, legfeljebb külső táblás sötétítők alkalmazhatók.

Homlokzatképzés

A falukép védelmével kapcsolatban már említésre kerültek a színek és anyagok használatának szigorú szabályai. A homlokzatképzésben azonban még számos olyan eszközzel élhetünk, mellyel gazdaggá tehetjük az épületet ezzel értéket teremtve. Jellemző a helyi házakon a homlokzatsíkján megjelenő tulajdonosi monogram vagy az építés éve. Továbbá a tetőszelőző homlokzati nyílásokkal is lehet játszani a főhomlokzaton.

Részletek

A részletek itt is még árnyaltabbá teszik a falukép által nyújtott hangulatot. Egy-egy kedves kis házzám tábla, egy gondosan kialakított kémény, egy kerti kút vagy egy szép kapukilincs csodákra képes.

Kertek

A házak csak magukban sivár képet mutatnának gyönyörű kertjeik nélkül. A festői tájba illeszkedés alapfeltétele a gondozott udvar, a jól megválasztott növények alkalmazása és a nem hivalkodó kerti bútorok kiválasztása. A faluképet meghatározó fák védendőek, kivágása sem köz sem magánterületen nem ajánlatos. Alapszabály szerint kerti bútor, árnyékoló, úszómedence-sátor úgy építendő, hogy az, az utcafrontról ne legyen zavaró. Az utcafronton antenna, napkollektor, cég illetve hirdetőtábla nem helyezhető el.

Utcák, terek

Faluképről nem beszélhetünk pusztán az ott álló épületek kapcsán. Az utcák igényes rendben tartása is nagyon fontos Vérteskozma összképének megtartásához. Ennek érdekében a következőkre kell figyelni. Az utcához tartozó zöldterületeket a csatlakozó ingatlan tulajdonosa köteles gondozni és karbantartani, beleértve az útmenti árkokat, vízfolyásokat, átereszeket. Az utakkal kapcsolatos közterületen épület nem, csak utcabútor jellegű tárgy (pihenőpad, hirdetőtábla) helyezhető el. Közterületen hulladéktároló elhelyezését engedélyeztetni kell. Közterületen élő fák kivágása és ültetése külön önkormányzati engedélyhez kötött. Közterületen épített elektromos hálózatot veszélyeztető növényzet szabályozását a növényzet tulajdonosának tűrni kell.

Helyrajzi szám szerint örökös zöld területet kívánatos házi kertként, parkerdőként vagy gyümölcsösként hasznosítani. A távlati terv megvalósulásáig a területek mezőgazdasági művelése megengedett, azzal a megszorítással, hogy a területen - tekintettel a falukép védettségére - még ideiglenes jelleggel sem lehet bármiféle építményt elhelyezni. A zöldterületeket csak vadkár elhárítás céljából fa oszlopos vadháló építhető. Az Önkormányzat újabb területeket nem kíván belterületbe vonni.

(Örökös zöldterületek hrsz.-a:

584,587,589,591,592,594,596,598,600,601,602,603,604,605,606,607,608,609,610,611)

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ I

EGYÉB BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

MEZŐGAZDASÁGI ÉS ERDŐTERÜLET

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Gánt egy nagyon különleges település. Közigazgatási határán belül kis ékszerdoboz településrészek nyúlnak el a gyönyörű tájban. A sziklás dombok, az erdők, a megművelt területek, legelők, gyümölcsösök, felszámolt bauxit bányák és egy máig működő kőbánya egyvelege teszi ezt a vidéket oly változatossá. Bármelyik részén is járunk fontos a természet védelme. A külterületi részeken ideiglenes építmény építése is tilos. Meglévő kutak, útszéli kereszttek, emlékhelyek, sírkert stb. védelméről és megőrzéséről intézményesen gondoskodni kell.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

a településrészekben követendő építészeti példák bemutatása

Az alábbi példa jól mutatja, hogy a Gánton megismert hagyományos építési technológiák, hagyományos formák és részletek integrálhatók egy ma épület új, modern épületbe. Az arányok, anyagok, színek, formák megtartásával a faluképbe illeszkedő szép eredményt lehet elérni.

Az alábbi, szintén gánti példa jól mutatja, hogy ugyanez egy régi épület felújításánál is gyönyörű eredmény hozhat.

A szabályok betartásával nagyobb léptékben is lehet újat és modernet építeni. Természetesen ilyen esetekben is fontos a szomszédokhoz igazodás tömegformálásban, színhasználatban, mind tetőformálásban.

Ezek a korábban említett javaslatok és szabályok ugyanúgy vonatkozhatnak a középületekre is. Természetesen megépülésükkel ugyaúgy a falukép részévé válnak, ezért ugyanúgy fontos feladat ezek ápolása, gondozása.

Kőhányás egyenletes faluképébe szépen illeszkednek a hagyományos formakészletet használó új épületek. Ehhez persze elengedhetetlen az ápoltság is.

Vértesszomszón j6szerint csak j6 p6ld6kat találunk. Ezek k6z6l az al6bbiakban l6thatunk n6h6nyat. J6l megfigyelhet6k a kor6bbiakban le6rt jellemz6s6gek.

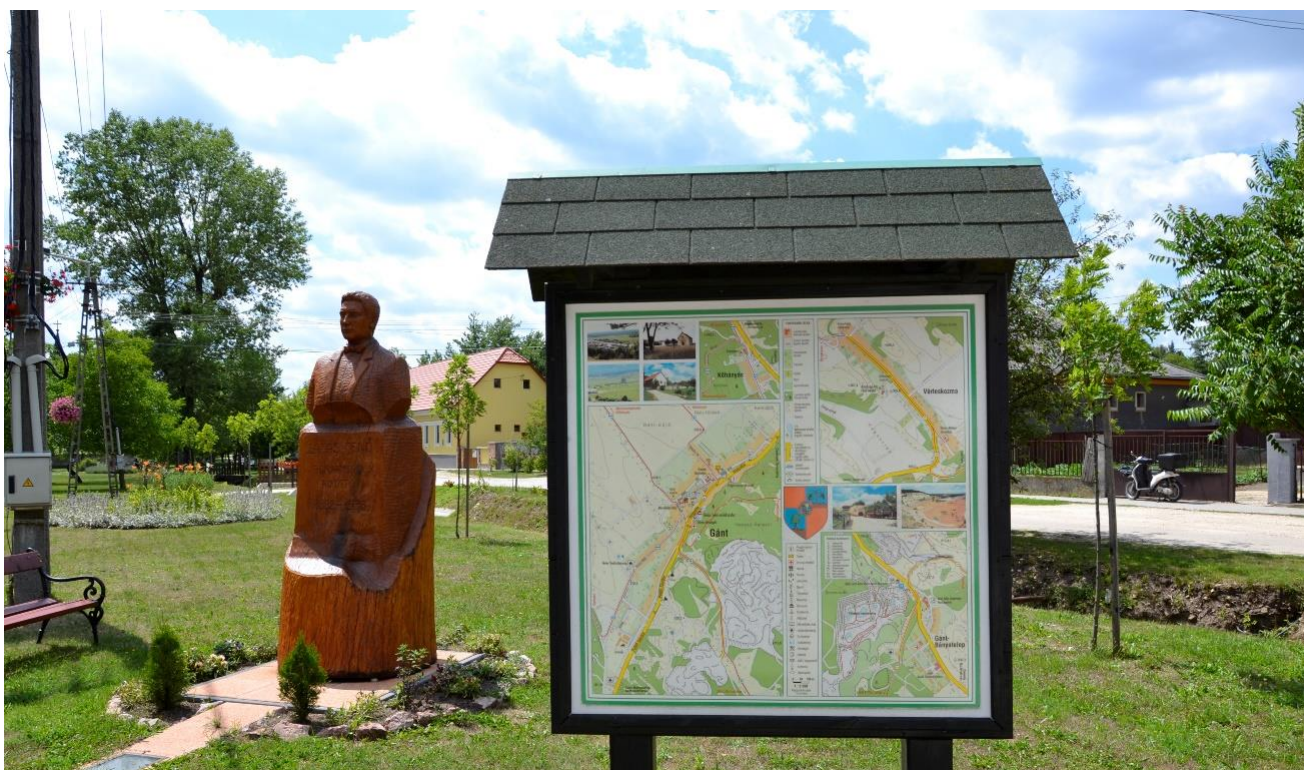
Látható, hogy a fehérre meszelt, archaikus formákkal bíró házak minden esetben a gazdag kertjükkel alkotnak teljes összhangot.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

A Vértesben jellemzőek az alábbi képeken látható fa szerkezetű hirdetőtáblák. Ezek tartalmazhatnak térképeket, turisztikai hirdetéseket, reklámokat.

A megismert építészeti illetanba jól illeszkedik az a szabály, miszerint a napelemeket, napkollektorokat, egyéb műszaki berendezéseket igyekezni kell oly módon elhelyezni, hogy az az utcaképet ne zavarja.

IMPRESSZUM

Készítette:

Z.É. Műhely Városrendezési Tervező és Tanácsadó Kft.

Czene Éva, ügyvezető, városrendezési vezető tervező

Papp Zoltán Tamás, főépítész

Források:

Vérteskoma és Környéke Községvédő Egyesület

Vérteskozma története napjainkig című településismertető könyv 2011.

<http://gant.hu/>

<http://www.provertes.hu/>

<https://www.google.hu/>

2017. október